

Begroting 2020

Meerjarenraming
2021 - 2024

Iedereen aan de
slag voor water

Hoofdeemraadschap van
Delfland

Colofon

Delft, november 2019

Begroting 2020 en Meerjarenraming 2021-2024

Samenstelling

Hoogheemraadschap van Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Postbus 3061

2601 DB DELFT

tel: 015-2608108

www.hhdelfland.nl

Foto omslag: Battle of the Beach op strand Monster

Inhoud

1	Leeswijzer	4
2	Inleiding	5
3	Samenvatting: "Iedereen aan de slag voor water"	7
4	Meerjarenperspectief	9
5	Waterveiligheid	10
6	Waterkwaliteit	13
7	Waterkwantiteit	17
8	Waterketen	20
9	Organisatie en bestuur	23
10	Financiën	26
11	Exploitatierkening	28
12	Balans en overige financiële gegevens	32
13	Investeringsuitgaven en kredieten	35
14	Financiering	37
15	Bijlagen	39

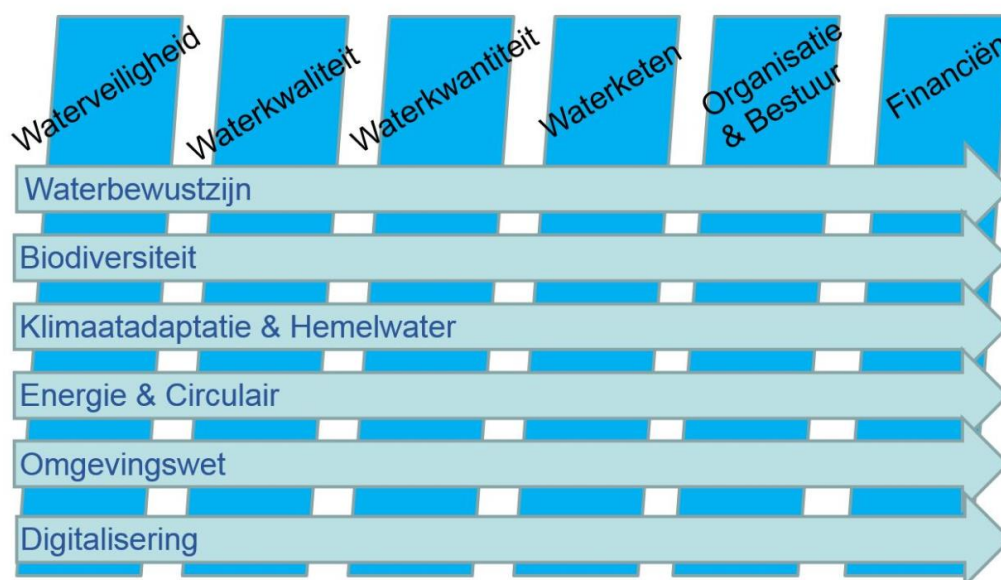

1 Leeswijzer

De Begroting 2020 van het Hoogheemraadschap van Delfland is de eerste van de huidige bestuursperiode. Met deze Begroting 2020 en Meerjarenraming 2021-2024 geven wij verdere invulling aan de uitvoering van het Bestuursakkoord 2019-2023 (*Iedereen aan de slag voor water*)¹ en de uitvoering van het Waterbeheerplan 5 2016-2021 (WBP5). Bij dit WBP5 hoort het zesjarig uitvoeringsprogramma. Dit wordt jaarlijks met de kadernota en begroting bijgesteld. De begroting start met een algemene inhoudelijke inleiding, waarin de link wordt gelegd tussen het Bestuursakkoord en de Begroting 2020. Dit is het eerste document in de planning & control cyclus met de uitvoeringsafspraken voor deze bestuursperiode.

In Hoofdstuk 4 presenteren we het meerjarenperspectief voor de komende jaren. Dit is de financiële samenvatting van de Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2024.

Aansluitend is de begroting opgebouwd rond een aantal inhoudelijke programma's. Hierbij is ervoor gekozen de portefeuille-indeling van het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden te volgen. De programma's zijn opgedeeld langs programmalijnen. Daarbij is ervoor gekozen ook de coördinerende taken in het inhoudelijke programma van de portefeuillehouder onder te brengen. In onderstaande figuur is de samenhang tussen de hoofdtaken (de verticale blokken) en de coördinerende taken (de horizontale pijlen) grafisch weergegeven. Het aantal coördinerende taken is groter dan in deze figuur kan worden weergegeven.²

Samenhang Portefeuilles en Programma's

De programma's staan beschreven in de hoofdstukken 5 t/m 10. Hierin zijn de genoemde programmalijnen uitgewerkt in doelen en de prestaties die we daarvoor in 2020 leveren. Tevens zijn per programma de exploitatiekosten en benodigde investeringsuitgaven opgenomen. In de Begroting 2019 heeft de vorige VV ervoor gekozen een kwaliteitsslag voor de prestatie-indicatoren te maken. Dat resulteerde in een geringer aantal en duidelijkere indicatoren. Deze lijn zetten we in deze begroting voort door te focussen op een beperkt aantal prestatie-indicatoren met de meeste zeggingskracht en sturingswaarde. Dit versterkt de waarde van dit document en toekomstige verantwoordingsdocumenten. Zo geven we tevens uitvoering aan het uitgangspunt van een lerende organisatie, die al werkend met verbeteringsvoorstellen komt. In hoofdstuk 11-14 staan de (verplichte) begrotingsparagrafen zoals in het Waterschapsbesluit gepresenteerd. Er zijn geen incidentele baten en lasten; daarom is deze (verplichte) paragraaf niet opgenomen. De onderdelen uit de verplichte paragraaf 'Bedrijfsvoering' staan in programma 9 Organisatie, bestuur en digitalisering. Ter vergelijking zijn in de tabellen de bedragen van de oorspronkelijk vastgestelde Begroting 2019 (verder aangeduid als 'Begroting 2019') opgenomen met een herschikking, rekening houdend met de nieuwe programma-indeling. In de tabellen komen afrondingsverschillen voor (maximaal € 0,1 miljoen).

¹ Tot stand gekomen met alle elf fracties in de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland na de waterschapsverkiezingen van 2019. Mei 2019.

² Voor de precieze verdeling van taken over de portefeuilles van Dijkgraaf en Hoogheemraden, zie bijlage.

2 Inleiding

Delfland staat midden in de samenleving. De opgaven Waterveiligheid, Waterbeheer en Waterzuivering staan centraal. Deze benaderen we integraal en voeren we goed en efficiënt uit met ruimte voor technische en sociale innovaties en vanuit een brede oriëntatie op de maatschappelijke vraagstukken van nu en de toekomst. Onze aanpak is ambitieus en pragmatisch en is gebaseerd op samenwerking: we gaan ervanuit dat we het niet alleen kunnen. We moeten en willen met elkaar aan de slag.

Dat is in een notendop de centrale boodschap van de *Strategische Verkenningen 2019*³ en *Iedereen aan de slag voor water, Bestuursakkoord 2019-2023*. De afspraken uit het Bestuursakkoord zijn uitgewerkt in deze begroting. In deze inleiding vatten we de ambities uit het Bestuursakkoord samen in de volgende drie hoofdlijnen:

- Veiligheid & Leefbaarheid
- Verbindend samenwerken
- Tarieven gelijk en gezonde financiën.

Veiligheid & Leefbaarheid

Delfland draagt met het uitvoeren van alle werkzaamheden bij aan de veiligheid en leefbaarheid van ons gebied. Die staan ook in ons gebied onder druk. Het klimaat verandert, de bodem daalt, de zeespiegel stijgt, de verstedelijking neemt toe, evenals de verontreiniging van het milieu. Ons gebied is complex: kust, stad, gras en glas liggen naast elkaar, het is dichtbevolkt en dichtbebouwd en kent een grote economische bedrijvigheid. Wij hebben veel te beschermen onder uitdagende omstandigheden.

Onder die omstandigheden werken wij aan een veilig, gezond en aantrekkelijk gebied voor inwoners en ondernemers; nu en in de toekomst. We beseffen dat de tijd van makkelijke oplossingen voorbij is. We zoeken naar nieuwe vormen. Dat betekent ambitie en innovatie op het gebied van techniek, digitalisering, schaalgrootte, bewust gedrag en samenwerking.

Wij werken aan een gebied dat de gevolgen van te veel en te weinig water goed kan opvangen. Een gebied waarin voldoende zoet water is, waar het water in de sloten, plassen en vaarten gezond is en de biodiversiteit groot. Een gebied waar het ondanks de hectiek prettig wonen, werken en recreëren is, omdat het ook ruimte biedt voor ontspanning op groenblauwe plekken.

Wij maken het gebied klimaatkrachtig: de gebruikers zijn voorbereid op grote hoosbuien en lange(re) perioden van droogte. Wij stimuleren hen maatregelen te nemen zoals groene daken en groenblauwe schoolpleinen. Wij werken zelf duurzaam en circulair. Bijvoorbeeld met het produceren van Groen Gas op de waterzuivering. Zo dragen we ook bij aan de Sustainable Development Goals. Wij zijn innovatief (bijvoorbeeld toezicht met drones) en kostenbewust. En wij doen het vooral samen.

Verbindend samenwerken

Als waterschap kunnen en willen wij niet alléén handelen. Goed waterbeheer gaat over de directe leef- en werkomgeving van mens en dier. Iedereen heeft daar belang bij en iedereen kan bijdragen. Samen werken we aan een veilige en leefbare omgeving.

De betrokkenheid van alle gebruikers in ons gebied is belangrijk: inwoners, ondernemers, overheden, belangenorganisaties en kennisinstituten; alleen samen kunnen wij ons gebied toekomstbestendig inrichten. Vanuit het gezamenlijk belang zoeken we oplossingen die voor alle belanghebbenden haalbaar en acceptabel zijn. Zo werken we samen met de glastuinbouw aan het verbeteren van de waterkwaliteit (Gebiedsgerichte Aanpak) en wateropvang (Rainlevelr).

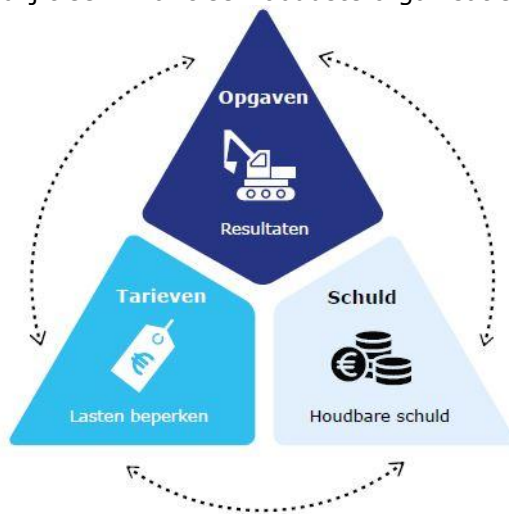
Als overheid heeft Delfland een belangrijke verantwoordelijkheid. Wij nemen in veel gevallen het initiatief om te komen tot verbindingen met andere belanghebbende partijen, bijvoorbeeld de hulpherders van een zorginstelling die grazers in de duinen begeleiden. En Delfland wil aansluiten bij initiatieven uit de samenleving, zoals buurtinitiatieven en de Waterstraat. Dat kan door mee te denken, te initiëren, te stimuleren en faciliteiten of financiële bijdragen te bieden. Deze werkwijze past binnen de uitgangspunten van de Omgevingswet.

---

³ Opgesteld door de ambtelijke organisatie. Maart 2019.

Tarieven gelijk en gezonde financiën

We hanteren in deze bestuursperiode de nullijn bij de tarieven voor de zuiverings- en watersysteemheffing. Tegelijkertijd dringen wij de schulden van Delfland verder terug. Delfland is en blijft een financieel robuuste organisatie.

Met de gelijkblijvende tarieven voeren wij onze watertaken uit en houden we ruimte voor investeringen die nodig zijn in de toekomst. Dat is het gevolg van verstandig inhoudelijk en financieel beleid van het afgelopen decennium en meer belastinginkomsten door toename van het aantal bedrijven en inwoners in het gebied. Die groei stelt ons tegelijkertijd voor uitdagingen: meer inwoners en bedrijven betekent meer afvalwater, meer verstening en intensiever gebruik van het water.

In de huidige bestuursperiode kijken wij nadrukkelijk naar wat er in de toekomst moet gebeuren om op de (middel)lange termijn de veiligheid en leefbaarheid te behouden en waar mogelijk te vergroten en welke investeringen dit vergt.

3 Samenvatting: "Iedereen aan de slag voor water"

Programma

WATERVEILIGHEID: We zetten de toetsing van de primaire keringen voort, evenals de toets op regionale keringen. Na vaststelling van de normering voor overige keringen, maken we een start met het toetsen van de overige keringen. Qua uitvoering gaan we door met de programmatische aanpak buitengewoon onderhoud en verbeteren. In 2020 stellen we nieuwe programmatische aanpak vast voor de periode 2021-2030 en werken we een financieringsvoorstel uit. Vanuit regulier beheer inspecteren we alle keringen, voeren we dagelijks onderhoud uit aan waterkerende kunstwerken en maaien we 100 hectare aan groene kades.

In de programmatische Waterbewustzijn zetten we structureel en systematisch in op duurzame gedragsveranderingsprocessen. Dit doen we in aanvulling op de bestaande bewustwordingsactiviteiten.

WATERKWALITEIT: In dit programma wordt gewerkt aan schoon, gezond en levend water in alle wateren binnen Delfland. Daarnaast vallen ook Zoet water (beschikbaarheid), Biodiversiteit, Recreatief medegebruik, Internationale samenwerking, de Watervisie en ruimtelijk planvorming binnen dit programma. Essentieel is het om in 2027 te voldoen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Onverminderde inzet en intensivering op maatregelen is nodig om dit te bereiken. Daarvoor is samenwerking met alle betrokken partijen zoals de glastuinbouw, melkveehouders en gemeenten noodzakelijk. We pakken met voorrang de gebieden op waar de waterkwaliteit nu achterblijft. Tegelijkertijd kijken we op basis van analyses welke doelstellingen voor ons gebied realistisch zijn. Dat verwerken we in het 3e Stroomgebiedsbeheerplan (SGBP-3) voor 2022-2027. De zoetwatervoorziening staat onder druk als gevolg van vaker optredende periodes van droogte. Dit vraagt meer aandacht van alle betrokken partijen om voldoende zoetwater te kunnen borgen in ons gebied, o.a. bij het Brielse Meer. De biodiversiteit staat mondiaal onder druk. Delfland wil zijn steentje bijdragen om binnen zijn mogelijkheden de flora en fauna te verbeteren. Ook ligt er de ambitie om recreatief medegebruik op en om het water meer mogelijk te maken. In 2020 worden voor de onderwerpen Biodiversiteit, Recreatief medegebruik en Internationale samenwerking nieuwe (beleids)kaders opgesteld.

Om het waterbelang in ruimtelijke plannen zo goed mogelijk te borgen, is Delfland nauw betrokken bij relevante ruimtelijke ontwikkelingen. Met de watertoets, de (nieuwe) Watervisie en door het toepassen van 'strategisch omgevingsmanagement' komt Delfland goed beslagen ten ijs bij zowel de opstelling van Omgevingsvisies als in gebiedstafels en bij individuele ruimtelijke planvorming.

WATERKWANTITEIT: Het watersysteem van Delfland wordt zo ingericht, dat er in het gebied veilig kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. Daarvoor is onderhoud en beheer van het bestaande systeem (dagelijks en groot onderhoud) en instrumentarium (b.v. peilbesluiten, vergunningen) van het grootste belang. Die moeten ook op toekomstige ontwikkelingen worden ingericht, bijvoorbeeld op de gevolgen van de klimaatverandering, zoals hoosbuien.

Bij grondwater en bodemdaling zetten we als belangrijke grondwaterbeheerder in op gezamenlijke strategie en actie (met andere waterschappen, gemeenten en provincie) om het beheer nu en in de toekomst zo goed mogelijk te kunnen blijven doen. De gevolgen van bodemdaling worden in kaart gebracht evenals mogelijke aanpassingen in peilbeheersing en/of vergunningverlening.

De klimaatverandering vraagt om voortzetting en intensivering van de ingezette weg rond klimaatadaptatie en hemelwater. Dit doen we zoveel mogelijk in samenwerking met andere partijen, waaronder de andere waterschappen en de provincie Zuid-Holland.

Een integrale visie op hemelwater is in voorbereiding. We breiden het netwerk Klimaatkrachtig Delfland uit. We blijven klimaatkrachtige initiatieven stimuleren, ondersteunen en faciliteren. De stimuleringsregeling voor klimaatinitiatieven blijft bestaan.

WATERKETEN: De voornaamste rol in de waterketen bestaat voor Delfland uit het transporteren en zuiveren van door de gemeenten ingezamelde afvalwater. Daarbij hoort het verwerken van het vrijkomende slib. Dit doen we zo effectief, efficiënt en duurzaam mogelijk. Voor de ketenbenadering wordt nauw samengewerkt met gemeenten en drinkwaterbedrijven. In 2020 gaan we de bestuursakkoorden hiervoor verlengen. We moeten ons in deze bestuursperiode beraden op toekomstige ontwikkelingen bij de vier waterzuiveringsinstallaties van Delfland. Hiervoor gaan we masterplannen opstellen met verschillende scenario's. Zo bereiden we besluitvorming voor met gevolgen voor de toekomst. Delfland wil energie- en klimaatneutraal zijn. Daarvoor worden maatregelen genomen om energie te besparen, grondstoffen en effluent te hergebruiken en schone energie op te wekken. Zo geven we als overheid het goede voorbeeld.

ORGANISATIE EN BESTUUR: We streven naar een organisatie die in staat is de taken van nu en de toekomst zo goed mogelijk uit te voeren. Oftewel een resultaatgerichte uitvoeringsorganisatie in een dynamische wereld. Belangrijke aspecten zijn kennismanagement, veiligheidscultuur, duurzame mobiliteit en sturing vanuit de keten en van buiten naar binnen. Een belangrijke opgave is het implementeren van de Omgevingswet, die op 1-1-2021 van kracht wordt onder voorbehoud van parlementaire goedkeuring. Dat vraagt in grote delen van onze organisatie en instrumenten een verandering.

Informatie en digitalisering zijn cruciale hulpmiddelen om het werk nu en in de toekomst zo goed mogelijk uit te voeren. Toezicht en handhaving vormen een belangrijke schakel tussen buiten en binnen. Hier gaan wij op de ingeslagen weg voort en bereiden ons tegelijkertijd voor op de Omgevingswet. Met communicatie blijven we werken aan de reputatie van Delfland; de crisisorganisatie is in staat calamiteiten adequaat te bestrijden.

FINANCIËN: Het uitgangspunt is een toekomstbestendig huishoudboekje. Zoals afgesproken in het Bestuursakkoord blijven de tarieven in de periode 2019-2024 gelijk en de netto schuldquote wordt lager dan 250% in 2023. De planning-en-controlcyclus is het primaire instrument om de financiën te monitoren en te sturen. In 2020 stellen wij een strategische investeringsplanning op.

Exploitatie per programma, nog te besluiten resultaatbestemming

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Waterveiligheid	20,5	24,8	24,6	25,6	25,1	24,8
Waterkwaliteit	8,5	10,3	10,7	10,9	10,8	11,2
Waterkwantiteit	32,5	37,8	39,2	36,2	36,4	36,3
Waterketen	89,1	92,3	94,5	94,5	94,3	94,6
Financiën	17,7	13,7	15,7	15,6	15,8	16,4
Organisatie en bestuur	35,2	36,2	35,1	34,9	34,7	34,8
Algemene dekkingsmiddelen	-231,4	-234,6	-237,0	-239,6	-241,6	-243,6
Stelpost ambtelijk		-2,9	-4,1	-3,9	-3,7	-4,3
Stelpost bestuurlijk			-0,8	-2,1	-2,4	-2,8
Begrotingssaldo 2019-2024	-27,7	-22,4	-22,3	-28,0	-30,6	-32,6
Storting in reserve tariefdemping zuiveringsheffing (voordeel herfinanciering AWZI Harnaspolder)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Storting / Onttrekking reserve tariefdemping zuiveringsheffing	1,3	-0,7	-2,7	-4,8	-6	-5,5
Storting restant voordelig exploitatieresultaat in reserve Niet vrij besteedbaar vermogen	25,1	21,7	23,6	31,4	35,2	36,7
Bijgesteld meerjarenperspectief (na mutaties in reserves *)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

*) de mutaties in reserves zijn opgenomen in hoofdstuk 12

Belastingopbrengsten

Onderstaande tabel geeft de netto-belastingopbrengsten per taak weer. In 2020 gaan we uit van gelijkblijvende tarieven bij zowel watersysteem als zuiveren.

Taak (bedragen * € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Watersysteem	-97,3	-98,2	-99,4	-100,7	-101,7	-102,7
Zuiveren	-133,3	-135,4	-136,6	-137,9	-138,9	-139,9
Totaal netto-belastingopbrengsten	-230,6	-233,6	-236,0	-238,6	-240,6	-242,6
Overige opbrengsten	-0,8	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0	-1,0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	-231,4	-234,6	-237,0	-239,6	-241,6	-243,6

De stijging in belastingopbrengsten bij de taken Watersysteem en Zuiveren houden verband met de toename in arealen: toename in het aantal huishoudens en als gevolg daarvan de toename in het aantal vervuilingseenheden. De overige opbrengsten betreffen met name opbrengsten leges en precario.

Ontwikkeling van de schuldpositie

Op financieel gebied willen we onze schuldenlast verkleinen door zo min mogelijk lasten naar de toekomst te verschuiven. Op basis van de voorliggende begroting en meerjarenraming daalt de schuldpositie van € 703 miljoen per ultimo 2019 naar € 499 miljoen per ultimo 2024. Onderstaande tabel geeft de schuldpositie ultimo jaar voor de komende jaren weer.

(bedragen * € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kortlopende schuld 1)	4	-16	-33	-56	-60	-66
Langlopende schuld	699	682	664	645	605	565
Totaal	703	666	631	589	545	499

1) De rekening-courant positie slaat in het jaar 2020 om van een schuld naar een tegoed

4 Meerjarenperspectief

Exploitatie

De Begroting 2020 en Meerjarenraming 2021-2024 zijn gebaseerd op het Bestuursakkoord 2019-2023 'Iedereen aan de slag voor water'. De belangrijkste financiële uitgangspunten zijn:

1. Voor de gehele collegeperiode geldt een tariefstabilisatie op het niveau van 2019, zowel voor de watersysteemheffing als voor de zuiveringsheffing.
2. Conform eerdere bestuurlijke besluitvorming wordt het jaarlijks voordeel vanuit de herfinanciering van het DBFO-contract toegevoegd aan de reserve tariefdemping zuiveringsheffing.
3. In de jaren 2020-2024 wordt de reserve tariefdemping zuiveringsheffing ingezet voor het stabiliseren van het tarief zuiveringsheffing.
4. Jaarlijks wordt een storting in de Reserve niet-vrij besteedbaar vermogen begroot. Het begrote exploitatieresultaat ná bestemming is € 0.

In de voorliggende begroting zijn de financiële consequenties verwerkt van eerder genomen besluiten. Zo heeft de balansverkorting tot gevolg dat de kapitaallasten lager zijn dan in de eerdere meerjarenraming. Daarnaast heeft voortzetting van bestaand beleid diverse kostenstijgingen in 2020 en verder tot gevolg. Deze zijn opgenomen in Overige bijstellingen. Het betreft onder meer het niet activeren van interne projecten (2020: € 4,7 miljoen) en de voortzetting van de reserve onvoorzien capaciteit (€ 1,5 miljoen). Daarnaast is de ambitie van het Bestuursakkoord vertaald in concrete maatregelen. Deze zijn bij de verschillende programma's nader toegelicht.

Het hanteren van gelijkblijvende tarieven heeft lagere belastingopbrengsten ten opzichte van de eerdere meerjarenraming tot gevolg.

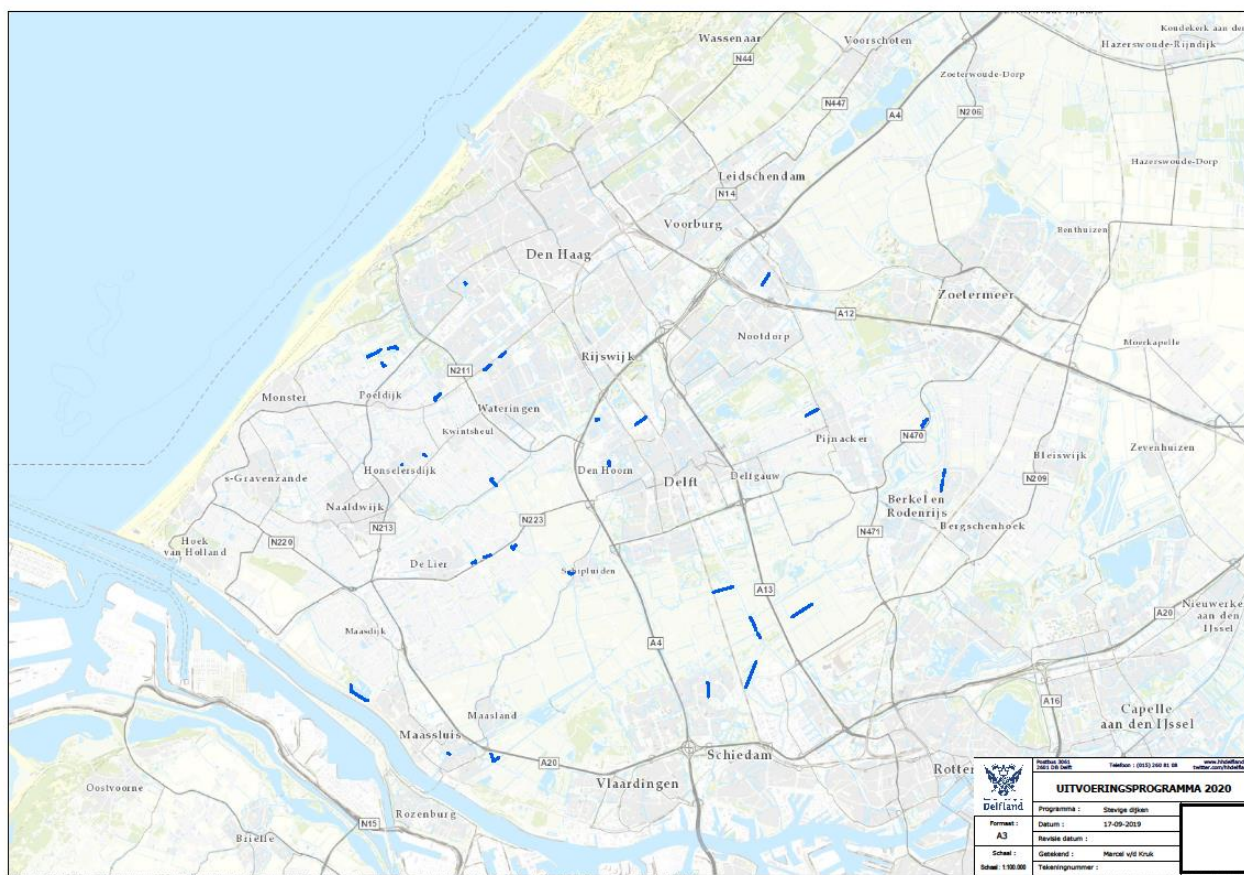
In verschillende programma's is een uitzetting van de begroting zichtbaar waarvoor geldt dat er maatregelen volgen waarmee deze worden opgevangen. Dat is opgenomen onder de stelposten, ambtelijk en bestuurlijk.

Het voordelig begrotingssaldo 2020 vóór storting in de reserves bedraagt € 22,4 miljoen. Door het verwerken van de diverse toevoegingen aan de reserves is het jaarlijkse saldo van de begroting nihil. Bovenstaande maatregelen resulteren in het volgende verloop van het meerjarenperspectief en toevoegingen/onttrekkingen aan de reserves.

Meerjarenperspectief exploitatiesaldo

(bedragen * € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Voordelig resultaat meerjarenraming	-27,7	-32,2	-36,6	-39,8	-45,7	-52,4
Kapitaallasten		-0,7	-0,7	-0,5	-0,7	-1,5
Overige bijstellingen		12,2	17,0	14,4	14,3	15,6
Belastingopbrengsten (+ = daling)		1,2	2,9	3,9	7,6	12,8
Stelpost ambtelijk		-2,9	-4,1	-3,9	-3,7	-4,3
Stelpost bestuurlijk			-0,8	-2,1	-2,4	-2,8
Saldo (vóór mutatie reserves)	-27,7	-22,4	-22,3	-28,0	-30,6	-32,6
Storting in reserve tariefdemping zuiveringsheffing (voordeel herfinanciering AWZI Harnaspolder)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Storting in reserve tariefdemping zuiveringsheffing – Kadernota 2018	1,3	-0,7	-2,7	-4,8	-6,0	-5,5
Storting restant voordelig exploitatieresultaat in reserve Niet vrij besteedbaar vermogen	25,1	21,7	23,6	31,4	35,2	36,7
Totaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

5 Waterveiligheid

Figuur 5.1 Overzicht van de trajecten waar we in 2020 buitengewoon onderhoud uitvoeren

Waterveiligheid

Doel: De primaire, regionale en overige waterkeringen zijn veilig. We zorgen voor adequaat onderhoud en we beoordelen periodiek op stabiliteit en hoogte. We nemen risicogestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.

Prestatie-indicator: Percentage keringen dat voldoet aan de norm op basis van het actuele oordeel voor de primaire en regionale keringen. Delfland beoordeelt elke 12 jaar of de keringen aan de norm voldoen. Voldoet een kering niet, dan nemen wij passende maatregelen waaronder groot onderhoud, dijkversterking en calamiteitenbestrijding. De PI geeft de mate van veiligheid weer op basis van de beschikbare toetsresultaten.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Primaire waterkeringen (55 kilometer)	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Regionale waterkeringen (437 kilometer)	82%	84%	85%	87%	88%	89%

- 1) In 2017 zijn nieuwe normen voor waterveiligheid vastgelegd in de Waterwet. De keringen dienen uiterlijk in 2050 aan deze nieuwe norm te voldoen. Hierdoor wordt Nederland nog beter beschermd tegen overstromingen.
- 2) Binnen Delfland beschermen 437 km regionale waterkeringen de laag gelegen polders tegen overstroming vanuit de boezem en binnenboezems.

Activiteiten 2020:

- We inspecteren circa 677 kilometer waterkeringen, waarvan 55 kilometer primair.
- Maaionderhoud op circa 154 hectare groene keringen.
- Omvorming van een deel kort gras keringen naar natuurrijkere, bloemrijke keringen.
- Bomeninspecties en snoeionderhoud van bomen op percelen Delfland.
- Testsluiting van de boezemcompartimenteringskeringen.

- We doen muskusrattenbeheer conform afspraken in Kosten voor Gemene Rekening (KvGR).
- Inspecties aan waterkerende kunstwerken.
- We doen dagelijks onderhoud en conditiemeting aan waterkerende kunstwerken.
- We ontwikkelen een nieuwe strategie om de veiligheid van de waterkeringen te borgen.

Om de gestelde prestatie-indicatoren te halen, zijn investeringen nodig. De uitgaven voor de programmatische aanpak Buitengewoon onderhoud (BGO) en de programmatische aanpak Verbeteren waterkeringen staan in de investeringsbegroting Waterveiligheid. Rekening houdend met de urgentie van de beoogde maatregelen en de doorlooptijd van de projecten zetten wij de beschikbare capaciteit optimaal in om onze doelen te halen. Delfland prioriteert op basis van urgentie; de meest urgente trajecten krijgen voorrang. De urgente kades bevinden zich grotendeels in de planvormings-, voorbereidings- of realisatiefase. In de eerste jaren van de programmatische aanpak is vooral geïnvesteerd in planvorming, het maken van afspraken met wegbeheerders en de voorbereiding van projecten. In de laatste drie jaar van de programmatische aanpak ligt de focus meer op realisatie.

In 2022 moeten alle primaire keringen zijn getoetst aan de nieuwe normen voor waterveiligheid. De toetsing van de regionale keringen -opgedeeld in clusters- is in 2024 gereed. Mocht onverhoopt een kering binnen de toetsing worden afgekeurd dan passen wij de streefwaarden aan en maken een plan om de kering op orde te krijgen.

Naast de regionale keringen heeft Delfland de laatste jaren ook een veel beter beeld gekregen van de polderkades. Binnen de programmatische aanpak worden –naast de regionale keringen– al langer polderkades opgehoogd. Dit gebeurt op basis van urgentie en mogelijkheden om werk met werk te maken. Aansluitend op de werkwijze voor regionale keringen onderzoekt Delfland de meerwaarde om polderkades te normeren op basis van risico's met als doel het onderhoud doelmatiger en efficiënter uit te voeren.

We krijgen eveneens inzicht in de toestand van de keringen door inspecties. En we voorkomen door beheer en onderhoud van de primaire, regionale en overige keringen zoveel mogelijk dat een nieuwe opgave ontstaat. Daarbij gaat het om circa 622 kilometer regionale en overige waterkeringen en 55 kilometer primaire waterkeringen, alsmede waterkerende kunstwerken. Het dagelijks onderhoud bestaat uit onder meer maaionderhoud (inclusief onze bloemrijke dijken, de Honey Waterway), het bestrijden van schadelijke begroeiing (groot hoefblad en duizendknoop), snoeionderhoud bomen, herstellen beschadigingen, onderhoud drainage-systemen in keringen en dagelijks onderhoud aan de waterkerende kunstwerken. Wij voeren in aanvulling op inspecties conditiemetingen uit, zodat we beter de onderhoudstoestand van waterkerende kunstwerken kennen. De insteek is om het onderhoud planmatig uit te voeren.

Vanuit zowel de inspectie als de toetsing worden diverse trajecten aan het programma Waterveiligheid toegevoegd. Dit leidt tot continue herprioritering op basis van urgentie en kansen om mee te liften met ander groot onderhoud. Het leidt er ook toe dat het programma BGO nog steeds een grote opgave kent. Daarbij is onzeker hoe groot de verbeteropgave is die uit de toetsing komt. Er wordt toegewerkt naar de situatie dat in beginsel alle keringen voldoen aan de veiligheidsnorm (voor regionale keringen vastgesteld door de provincie, voor polderkades vast te stellen door Delfland). Door met signaleringswaarden (op basis van zettingsverwachting) te werken, kan de kering met een programmatische aanpak op hoogte gebracht worden voordat deze onder de veiligheidsnormering komt. Met het oog op het aflopen van de verzamelkredieten in 2020, leggen wij in 2020 een strategie aan de Verenigde Vergadering voor om de veiligheid van de waterkeringen te borgen. Deze strategie kan invloed hebben op de geraamde investeringen, alsmede de benodigde capaciteit voor de komende jaren.

Voor het muskusrattenbeheer neemt Delfland deel aan de regeling Kosten voor Gemene Rekening (KvGR) West Nederland. Landelijk werken waterschappen samen om muskusratten naar de landsgrenzen terug te dringen.

Waterbewustzijn

Doel: Structureel en systematisch inzetten op duurzame gedragsveranderingsprocessen in aanvulling op bestaande bewustwordingsactiviteiten.

Activiteiten 2020:

- Investeren in slimme combinaties van nieuwe kennisvelden.
- Opstellen Plan van aanpak Gedragsverandering voor periode 2020-2023.

Dankzij het uitstekende werk van de waterschappen is er in Nederland een te laag bewustzijn als het gaat om nut en noodzaak van het publieke waterbeheer. En er is een te lage inschatting van watergerelateerde risico's. In de afgelopen periode heeft Delfland ingezet op het verhogen van het waterbewustzijn. Het Bestuursakkoord legt de focus op *'het streven om inwoners, bedrijven en overheden waterbewust te laten handelen'*. In 2020 investeren wij in slimme combinaties van nieuwe kennisvelden als gedragsbeïnvloeding, community management en monitoring & evaluatie. Gedragsverandering vraagt maatwerk per project: vanuit grondige analyses naar aantoonbaar effectieve interventies. Wij stellen een Plan van aanpak Gedragsverandering 2020-2023 op. Hierin staat de mix van maatregelen en activiteiten die nodig is voor blijvende gedragsbeïnvloeding en de daarvoor benodigde middelen.

Exploitatie Waterveiligheid

Programmaliijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterveiligheid	20,2	24,5	24,3	25,3	24,8	24,5
Waterbewustzijn	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	20,5	24,8	24,6	25,6	25,1	24,8

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijging zijn:

- Stijging van de bijdrage voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP);
- Niet langer activeren van interne uren en niet voorzienbare capaciteit;
- Nieuwe ambities.

Investeringsuitgaven Waterveiligheid

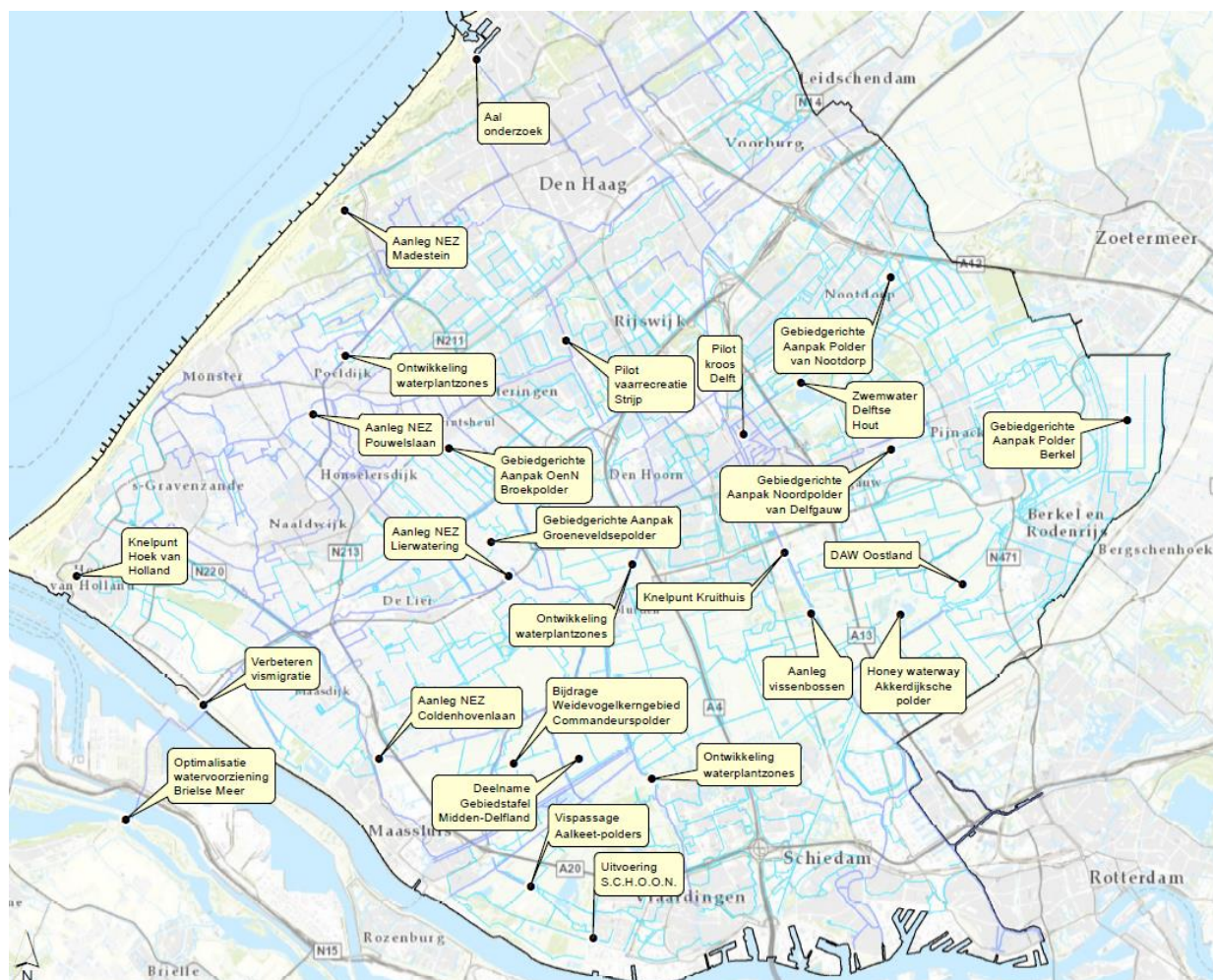
Programmaliijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019 *)	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterveiligheid	9,9	10,0	11,0			
Totaal	9,9	10,0	11,0	**)	**)	**)

*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren.

***) wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in 2020.

6 Waterkwaliteit

Figuur 6.1 Selectie van projecten die we in 2020 uitvoeren

Waterkwaliteit

Doel:

In 2027 heeft Delfland schoon, gezond en levend water, dat voldoet aan de KRW-doelen. In 2021 zijn de doelen voor de SGBP3-periode vastgesteld voor zowel de KRW-waterlichamen als het overig water.

De doelen voor 2027 voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn nog niet binnen handbereik. Dit komt vooral door overschrijdingen van de chemische normen en te weinig natuurlijke inrichting. Vanwege het belang van een goede waterkwaliteit voor de leefomgeving, de biodiversiteit en het vestigingsklimaat zetten wij onverminderd in op het verbeteren van de waterkwaliteit door het uitbreiden van activiteiten, het versnellen en intensiveren en het versterken van de samenwerking met gebiedspartners en inwoners, zowel in landelijk als in stedelijk gebied. Afgelopen jaar heeft Delfland de landelijk ontwikkelde Ecologische Sleutelfactoren (ESF's) uitgewerkt. Deze betreffen de ecologische en chemische waterkwaliteit. Daardoor hebben we meer kennis over welke verbeteringen in het watersysteem nodig zijn om te zorgen voor schoon, gezond en levend water en om de KRW-doelen in 2027 te halen. Tevens kunnen met deze kennis in 2020 realistischere doelstellingen voor het Derde Stroomgebiedsbeheerplan (SGBP-3) 2022-2027 en de 'overige wateren' worden opgesteld.

Prestatie-indicatoren: chemische en ecologische waterkwaliteit

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Chemische waterkwaliteit</i>						
1) zomergemiddelde stikstofgehalte West- en Oostboezem	2,7 & 2,1 mg/l	2,5 & 2,0 mg/l	2,4 & 2,0 mg/l	2,3 & 2,0 mg/l	2,2 & 1,9 mg/l	2,1 & 1,9 mg/l
2) In % het aantal aangetroffen gewasbeschermingsmiddelen t.o.v. het totaal gemeten aantal EN de gemiddelde concentratie gewasbeschermingsmiddelen	6,0% & 0,12 µg/l	5,5% & 0,11 µg/l	5,0% & 0,10 µg/l	4,5% & 0,09 µg/l	4,0% & 0,09 µg/l	3,5% & 0,09 µg/l

1) De KRW schrijft voor dat de normen voor waterkwaliteit in 2027 zijn gehaald. De PI voor stikstof (opgenomen in de waterkwaliteitsrapportage) gaat vooralsnog uit van een constante, gelijkmatige, daling naar de gewenste concentraties in 2027, te weten 1,8 mg/l zowel voor West- als Oostboezem. Ten behoeve van de ontwikkeling van waternatuur wordt gewerkt aan het beperken van de hoeveelheid nutriënten in het water, aan de hand van de stikstofconcentratie. De streefwaarden voor tussenliggende jaren zijn bepaald op basis van de nagestreefde eindwaarde: 1,8 mg/l voor beide boezems voor 2027. Mogelijk vindt bij SGBP3 een herijking plaats.

2) Dit cijfer is indicatief en geeft aan of er een belemmering is voor ecologische ontwikkeling. Het landelijk beleid geeft aan dat er in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer mogen plaatsvinden van de normen. De eindwaarde voor 2027 bedraagt 2% & 0,06 µg/l en is bepaald op basis van de referentiewaarden in de gebieden binnen Delfland (stad en grasland) die relatief laag/niet worden belast door gewasbeschermingsmiddelen.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Ecologische waterkwaliteit</i>						
Aantal verbeterstappen m.b.t. de 4 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 1-1-2018	4	6	10	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.

Ten behoeve van de ontwikkeling van waternatuur wordt er gewerkt aan het op orde krijgen van de Ecologische Sleutelfactoren (ESF). Om van de huidige toestand naar de gewenste toestand te komen moet een aantal verbeterstappen worden gezet. We werken eraan dat in 2021 alle 7 KRW-waterlichamen zo zijn ingericht dat de ecologie zich optimaal kan ontwikkelen, opdat Delfland de ecologische doelstellingen in 2027 haalt. Voor 4 ESF's (habitat-geschiktheid, verspreiding, verwijdering en lichtklimaat) zijn 3 indicaties opgesteld (rood, oranje, groen). Er zijn in totaal 20 verbeterstappen nodig opdat in 2021 alle 7 KRW-waterlichamen grotendeels op groen staan. Omdat de ontwikkeling niet lineair verloopt, verwachten we per jaar meer verbeterstappen te kunnen zetten. In relatie tot de nog vast te stellen doelen voor 2027 (SGBP3) wordt in een volgende begroting de PI aangepast.

Activiteiten 2020:

- In het Stroomgebiedsbeheerplan 3 (2022-2027) nemen we KRW-doelen op die beter passen bij ons watersysteem en voor 2027 haalbaar zijn. In 2020 ligt het voorstel bij de VV.
- Parallel hieraan bepalen we doelen voor *lokaal water* (met de provincie). We versterken de samenwerking met gemeenten voor lokale waterknelpunten, zoals overlastgevend overstorten. We pakken knelpunten aan bij volkstuinten in Hoek van Holland en rond het Kruithuis.
- We continueren de aanpak van verontreinigingen bij de bron voor de *chemische waterkwaliteit in het glastuinbouwgebied*. We zetten gebiedsgericht meten voort. We zoeken naar innovatieve manieren om ons doel te bereiken (zoals tuinders zelf waterkwaliteit laten meten en ketenaanpak met retail en banken).
- Samen met de sector streven we naar sluiting van de grondstoffenkringloop in melkveegebieden om de *waterkwaliteit in het agrarisch gebied* te verbeteren.
- We continueren een breed pakket aan maatregelen om de *ecologische waterkwaliteit* te verbeteren, door middel van natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen, floatlands en anders maaieren en baggeren.
- We blijven *vismigratie* verbeteren. Inmiddels is de boezem met het buitenwater ontsloten voor de vissen. Verdere verbeteringen liften met name mee met het (groot) onderhoud van de gemalen.
- We zetten de bevindingen uit de *pilot kroos* om in beleid en/of maatregelen.
- We streven naar beheersing van de kreeftenpopulatie en een passende oplossing voor andere invasieve exoten, zoals waternavel. Begin 2020 ligt het Exotenbeleid bij de VV.
- We stellen een strategie op voor de omgang met *microverontreinigingen*, waaronder PFAS, microplastics en medicijnresten. Dit raakt de waterkwantiteit (bagger) en de waterketen.

Zoetwatervoorziening en coördinatie droogte

Doel: Een (kosten)effectieve, op de functies afgestemde zoetwatervoorziening nu en in de toekomst.

De droogte van 2018 heeft de urgentie van een robuuste zoetwatervoorziening laten zien. Delfland richt zich enerzijds op het behouden en versterken van aanvoermogelijkheden voor zoetwater en anderzijds op duurzaam en circulair maken van de watervoorziening. Voor de implementatie van het instrument Waterbeschikbaarheid werken we in gebiedsprocessen samen met gebruikers aan het op elkaar afstemmen van watervraag en -aanbod. Samen met andere gebruikers voeren wij maatregelen uit om het Brielse Meer als zoetwaterbron te optimaliseren. We verbeteren de operationele zoetwatervoorziening in ons gebied onder meer door slim te sturen op inlaten, doorspoeling en het tegengaan van verzilting. Tenslotte zorgen we voor actuele waterakkoorden en borgen we het belang van goede zoetwateraanvoer bij externe ontwikkelingen zoals de verdieping van de Nieuwe Waterweg.

Activiteiten 2020:

- We voeren de afspraken uit Deltaprogramma Zoetwater uit (tot en met 2021) en bereiden de aanpak vanaf 2022 voor.

Biodiversiteit

Doel: Aansluitend op de werkzaamheden van Delfland de biodiversiteit verbeteren en natuur en dieren ontzien in ons beleid en werkzaamheden.

Activiteiten 2020:

- We geven invulling aan dit overkoepelend thema door in kaart te brengen wat Delfland al doet (zoals bloemrijke dijken) en door een analyse te maken van de mogelijkheden in het water en op het land, op en rondom onze gemalen, dijken en zuiveringen. Dit leidt tot een strategie en aanpak voor biodiversiteit die vanaf 2020 geïmplementeerd kan worden.
- Tot die tijd huidige zetten we het beleid voor biodiversiteit voort en maken het effectiever, bijvoorbeeld door ons beheer aan te passen, aanleg van bloemrijke dijken en kansen pakken door samenwerking met gebiedspartners.
- We dragen de maatregelen van Delfland voor biodiversiteit uit.

Recreatief medegebruik

Doelen:

- Aangewezen *zwemwaterlocaties* voldoen aan WBP5 (inspanningsverplichting voor blauwalgen, resultaatverplichting voor bacteriën). Alleen bij uitzondering is er een negatief advies als gevolg van bijvoorbeeld blauwalg en bacteriën.
- Het *vaarwegbeheer* in samenwerking met gebiedspartners professionaliseren.
- Recreatief medegebruik faciliteren wanneer mogelijk.

Prestatie-indicator: kwaliteit van het zwemwater

Prestatie-indicator Zwemwaterkwaliteit	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Het aantal locaties met genomen maatregelen met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken.	0	0	0	0	0	0

Naast aanwezigheid van te veel bacteriën kan ook het ontstaan van blauwalgen leiden tot een negatief zwemadvies. Op diverse locaties worden maatregelen getroffen om overlast als gevolg van bacteriën of blauwalg, die leidt tot een negatief zwemadvies, te voorkomen. Het blijft echter wel natuur: garanties worden niet gegeven. Voor deze locaties is het streven dat minder dan drie weken per jaar een negatief zwemadvies van kracht is.

Activiteiten 2020:

- We stellen een nieuwe visie zwemwater op. Daarbij verkennen we of een integralere aanpak en een intensiever overleg met gemeenten en provincie leiden tot een effectievere benadering van zwemmen en zwemwater en we maken afspraken daarover met partijen.
- We treffen in project S.C.H.O.O.N. voorbereidingen voor toekomstige verbetering van de waterkwaliteit in de Krabbeplass.
- We vervullen naast het nautische beheer de regievoedersrol in het totale vaarwegbeheer.
- We ontwikkelen een visie op Recreatief medegebruik in en om het Delflandse water.

Internationaal

Doel: Bijdrage leveren aan de Sustainable Development Goals (SDG). Delfland werkt aan kennisuitwisseling met partners in binnen- en buitenland.

Dit levert een bijdrage aan de ontwikkeling van individuele Delflanders en Delfland als collectief. Door deelname aan de Blue Deal van de waterschappen en het Rijk levert Delfland een bijdrage om 20 miljoen mensen en 40 stroomgebieden wereldwijd aan schoon, voldoende en veilig water te helpen. Hierbij ligt de focus op het bieden van hulp, het creëren van kansen voor het bedrijfsleven en het leren van andere landen.

Activiteiten 2020:

- Voortzetting activiteiten in Zuid-Afrika en Indonesië volgens bestaand beleid.
- Doorontwikkelen buitenlandbeleid langs de lijnen van Beeld-Oordeels-Besluitvorming; mede in het kader van de Blue Deal.

Watervisie en ruimtelijke plannen

Doelen:

- In ruimtelijke en complexe plannen van derden het waterbelang en de doelen van Delfland borgen en inbrengen, alsmede eigen planvorming ten behoeve van onze opgave. Dit doen we met behulp van *Watervisie 1.0*.
- We maken afspraken met gemeenten over de gezamenlijke wateropgaven.

Activiteiten 2020:

- We doen ervaring op met de eind 2019 opgeleverde *Watervisie 1.0* als gespreksinstrument bij gemeenten en gebiedspartners. Met de ervaringen en toekomstige ontwikkelingen gaan we de Watervisie verder ontwikkelen en digitaal ontsluiten. Dit hoort bij de implementatie van de Omgevingswet in Delfland.

Ruimtelijke plannen:

- We borgen het waterbelang middels de watertoets en andere ruimtelijke instrumenten.
- Op basis van de principes van Strategisch omgevingsmanagement maken we in samenwerking met de omgeving plannen voor de inrichting van ons gebied. Waar mogelijk combineren we onze belangen met die van gebiedspartners.
- Met alle gemeenten werken we samen aan actuele uitvoeringsagenda's en -programma's van de gemeentelijke water- en klimaatplannen (zie ook hoofdstuk Waterkwantiteit).
- We nemen deel aan Landschaps- en Gebiedstafels voor integrale duurzame ruimtelijke ontwikkeling.

Exploitatie Waterkwaliteit

Programmaliijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterkwaliteit	6,0	7,2	7,4	7,6	7,6	7,9
Zoetwatervoorziening en coördinatie droogte	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Biodiversiteit		0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Recreatief medegebruik	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
Internationaal		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Watervisie en ruimtelijke plannen	1,6	2,0	2,1	2,1	2,1	2,1
Totaal	8,5	10,3	10,7	10,9	10,8	11,2

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijging zijn:

- Niet langer activeren van interne uren en niet voorzienbare capaciteit;
- Nieuwe ambities rond KRW, chemische waterkwaliteit, biodiversiteit en recreatief medegebruik;
- We nemen meer dienstverlening af bij Aquon met bijbehorende kostenstijging.

Investeringsuitgaven Waterkwaliteit

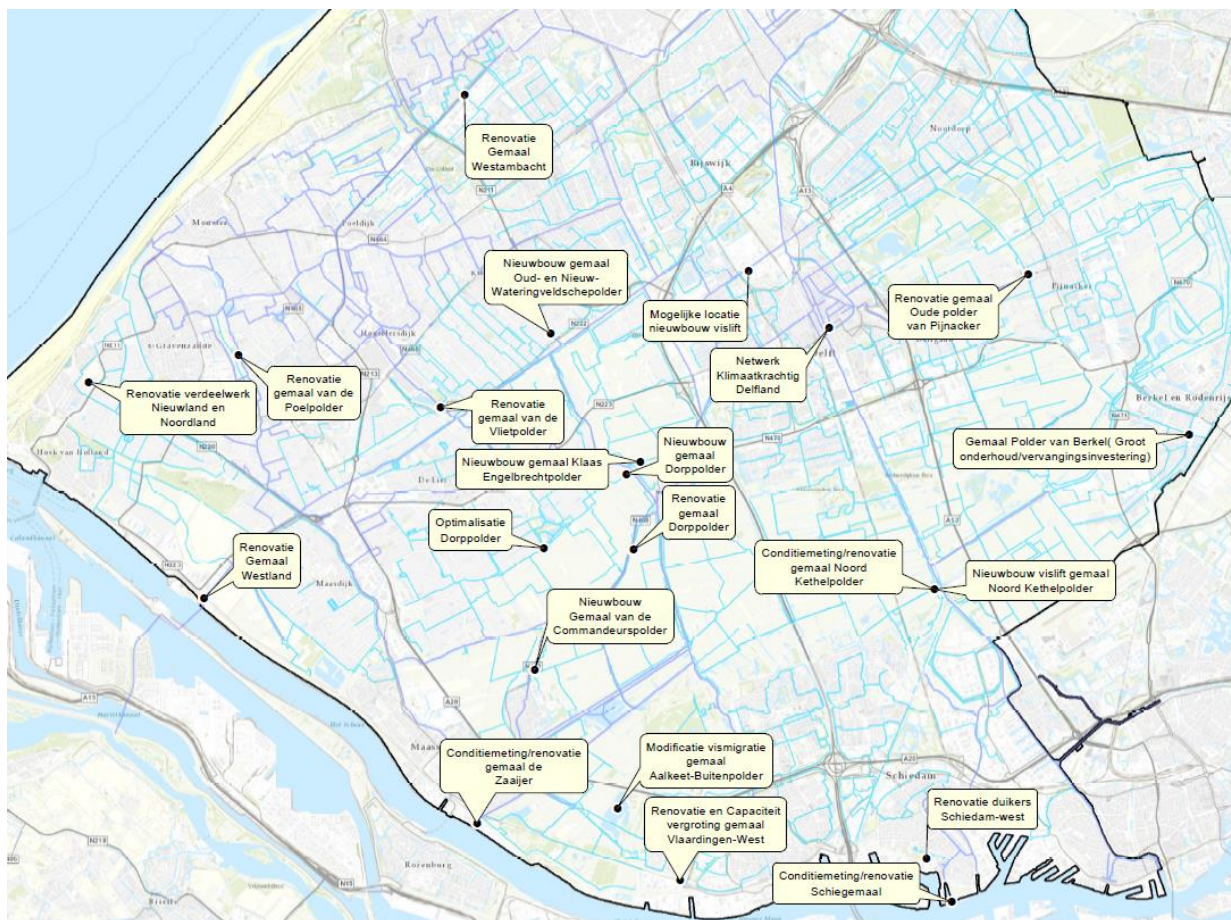
Programmaliijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019 *)	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterkwaliteit	1,1	3,0	1,8			
Totaal	1,1	3,0	1,8	**)	**)	**)

*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren

***) wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in 2020.

7 Waterkwantiteit

Figuur 7.1 Selectie van projecten die we in 2020 uitvoeren

Waterkwantiteit

Doel: In 2021 is het watersysteem zo ingericht dat in het beheersgebied kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. De kans op inundatie van het gebied door hevige regenval wordt zodanig verkleind dat deze aan de normering voldoet.

Prestatie-indicator: Het oppervlak van het beheergebied van Delfland (totaal: 40.600 hectare) dat voldoet aan normen voor inundatie genoemd in de provinciale waterverordening.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	39.000 (96%)	39.400 (97%)	39.800 (98%)	39.950 (98%)	40.100 (99%)	40.250 (99%)

Activiteiten 2020:

- We monitoren de waterpeilen en met die informatie, aangevuld met de weersverwachtingen, bedienen we de gemalen en stuwen. Dat doen we om wateroverlast te voorkomen, om toevoer van zoet water te regelen en om bij te dragen aan de waterkwaliteit.
- We voeren dagelijks en groot onderhoud uit, zodat gemalen, stuwen, duikers, oevers, peilschalen, watergangen en andere kunstwerken in goede conditie zijn. In 2020 vindt meer onderhoud plaats dan in 2019. Tevens moet een aantal grote reparaties plaatsvinden.

- We verbeteren het onderhoudsbeheersysteem, zodat een kwaliteitsslag mogelijk is voor het bepalen en inplannen van onderhoudswerkzaamheden. Zo weten we steeds beter wat we moeten doen om ons watersysteem in een goede conditie te houden.
- We blijven met nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, zoals woningbouw, riolering en toename van waterrecreatie meeliften, zodat we tegelijk met zo'n ontwikkeling het watersysteem kunnen verbeteren. Hiervoor houden we het beleid op orde, zodat de belangen van Delfland duidelijk zijn en goed kunnen worden meegenomen in vergunningverlening. We houden de peilbesluiten actueel.
- We actualiseren de strategie "Voorkomen van wateroverlast". De ambitie is niet alleen om in 2027 overall aan de inundatienorm te voldoen, maar ook om in 2050 een zo klimaatbestendig en robuust mogelijk watersysteem te hebben en houden.
- We voeren watersysteemanalyses uit om de opgave voor ons watersysteem naar de toekomst te bepalen. De input hiervoor zijn de klimaatscenario's van het KNMI. De gebruikte klimaatscenario's zijn op basis van de huidige neerslagstatistieken niet meer actueel. In 2021 komen er nieuwe klimaatscenario's van het KNMI.

Grondwater en bodemdaling

Doel: De rol van als kwantitatief grondwaterbeheerder zo goed mogelijk invullen. Daarbij benutten we kansen en zijn we voorbereid op bedreigingen, zoals bodemdaling.

Activiteiten 2020:

- We geven met andere Zuid-Hollandse waterschappen, gemeenten en provincie het beleid Grondwater in 2020/2021 verder vorm op basis van de beleidsnota en opgestelde visie. Dat doen we met inachtneming van belangen en sturingsmogelijkheden die we als verschillende overheden hebben. Zo waarborgen we gezamenlijk een goed grondwaterbeleid voor de toekomst.
- We verbeteren de beschikbaarheid van informatie en kennis van het grondwatersysteem voor goed beheer en de vertaling naar de praktijk van bijvoorbeeld vergunningverlening.
- We doen onderzoek naar de juiste balans voor de gebruikersfuncties die direct of indirect invloed ondervinden van het grondwater of invloed uitoefenen op het grondwater. We brengen de (toekomstige) vraag naar grondwater en het aanbod als gevolg van infiltraties van oppervlaktewater en hemelwater in beeld.
- We zijn actief betrokken bij het innovatieve project COASTAR, casus Waterbank Westland, waarin ondergrondse waterberging centraal staat.
- We werken scenario's en maatregelen uit om bodemdaling het hoofd te bieden op basis van de in 2019 ontwikkelde visie op omvang en gevolgen van bodemdaling in Delfland. In 2021 is de bodemdalingstrategie op basis van nieuwe inzichten geactualiseerd en vertaald naar de dagelijkse praktijk van bijvoorbeeld vergunningverlening, peilbesluiten en peilbeheer.

Klimaatadaptatie & hemelwater

Doel: Een klimaatbewuste regio die zo goed mogelijk is voorbereid op klimaatverandering.

Eén van de grootste uitdagingen in Nederland is klimaatverandering. Het systeem van watergangen en waterpartijen kan de huidige hoosbuien nu net aan, maar als deze in de toekomst in intensiteit toenemen en vaker optreden niet meer.

We werken aan een integrale aanpak rondom hemelwater waarbij we ook kijken naar waterzuivering, waterkwaliteit en wateroverlast. Het toekomstbeeld is een regio die op de gevolgen van klimaatverandering is ingericht. Iedereen heeft daar belang bij en kan daaraan bijdragen. We sluiten aan bij initiatieven uit de samenleving en werken verbindend samen, stimuleren water- en klimaatbewustzijn. Zo staan we midden in de maatschappij.

Activiteiten 2020:

- In nauwe samenwerking met gemeenten en andere belanghebbenden de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie nader uitwerken en uitdragen. Dit leidt tot maatregelen waardoor de sponswerking in ons sterk verharde gebied toeneemt en er bij ruimtelijke ontwikkelingen klimaat adaptief wordt gehandeld.
- We verstevigen de aanpak van klimaatadaptatie. Gevolgen van klimaatverandering moeten we met hulp van gemeenten, inwoners en bedrijven aanpakken. We versterken en breiden het netwerk Klimaatkrachtig Delfland met partijen zoals corporaties, tuincentra en hoveniers verder uit. Regenwater zoveel mogelijk vasthouden op de plek waar het valt ('sponswerking'). Dit breiden we uit met thema's zoals droogte, bodemdaling en waterkwaliteit. Maar ook door nog explicieter in te zetten op kansen die ontstaan bij

ruimtelijke ontwikkelingsprojecten in het kader van de verstedelijkingsopgave of in de glastuinbouw met bijvoorbeeld Rainlevelr.

- We blijven stimuleren, inspireren en faciliteren dat partijen klimaatadaptieve maatregelen nemen. We doen actief mee in projecten, initiatieven, onderzoeken en innovaties die bijdragen aan een klimaatbestendige regio, bijvoorbeeld groenblauwe schoolpleinen, waterbergende daken, meer groen in de wijk en meer hergebruik van water. We zetten de stimuleringsregeling die initiatieven van particulieren en bedrijven ondersteunt voort. In de eigen organisatie streven we ook naar klimaatbewust handelen bijvoorbeeld door klimaatbestendigheid van onze eigen assets.
- We brengen met gemeenten de kwetsbaarheden voor klimaatverandering in beeld ('stresstesten'), we voeren risicodialogen en stellen gezamenlijke klimaatagenda's op.
- We starten met de inventarisatie van andere klimaatthema's, zoals droogte, en we werken de leidende principes en uitgangspunten voor een meer natuurlijke omgang met hemelwater uit in een samenhangend en integraal programma.

Exploitatie Waterkwantiteit

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterkwantiteit	31,2	35,5	36,7	33,9	34,2	34,1
Grondwater & bodemdaling	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Klimaatadaptatie & hemelwater	1,2	2,2	2,3	2,1	2,1	2,1
Totaal	32,5	37,8	39,2	36,2	36,4	36,3

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijging in Begroting 2020 zijn:

- Niet activeren uren Projectmanagementbureau en immateriële activa;
- Nieuwe ambities Klimaatadaptatie en hemelwater;

Benodigde investeringsruimte Waterkwantiteit

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019 *)	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Waterkwantiteit	11,0	9,0	9,0			
Totaal	11,0	9,0	9,0	**)	**)	**)

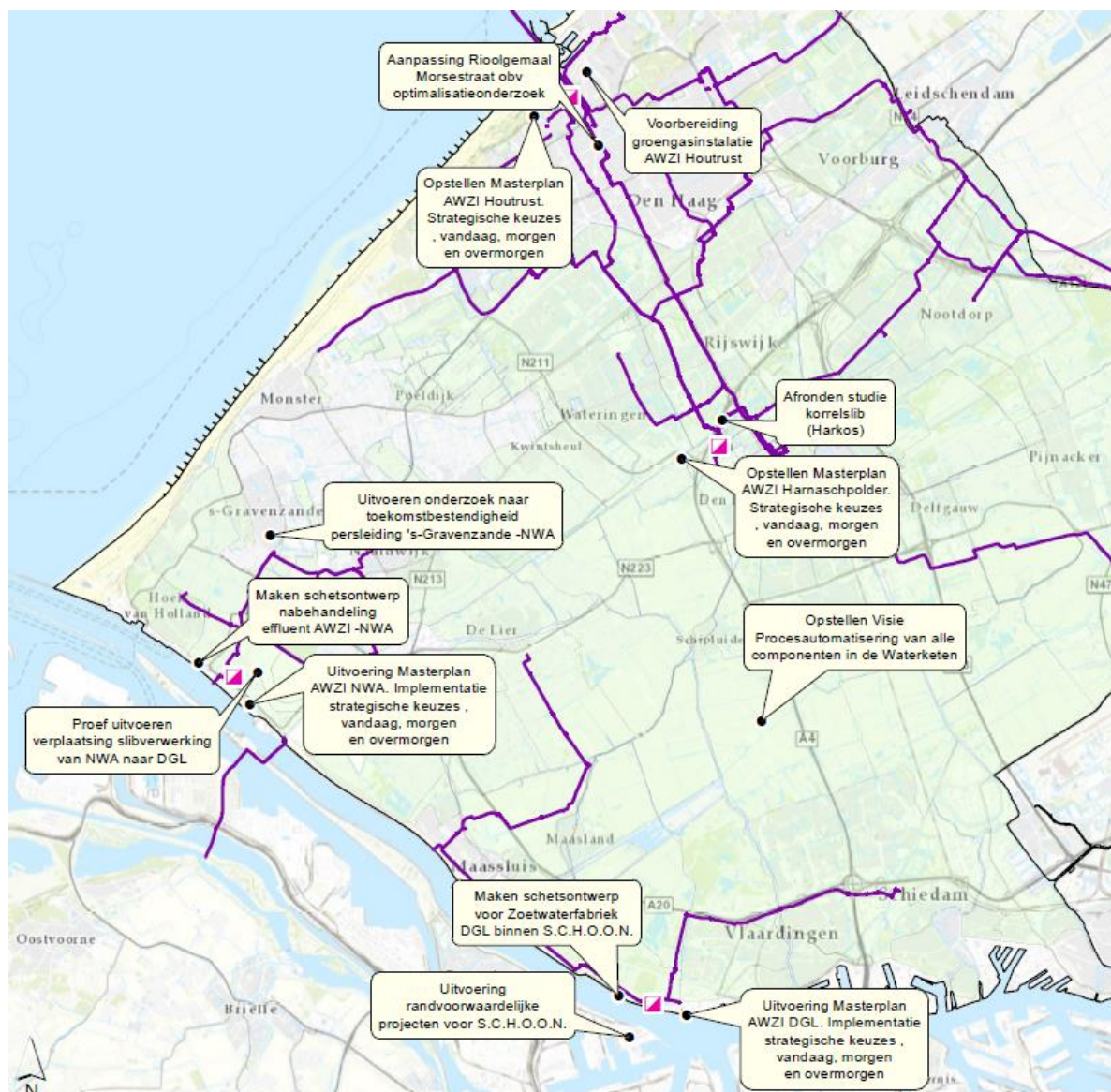
*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren

***) wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in 2020.

Met de begroting is een investeringsplan voor de vervangingsinvesteringen vastgesteld. De projecten volgen uit de lange termijn assetplanning en zijn in detail opgenomen in hoofdstuk 13.

8 Waterketen

Figuur 8.1 Overzicht van projecten die we in 2020 uitvoeren

Het strategische doel van het programma Waterketen is dat Delfland de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van de waterketen zo optimaal mogelijk inricht.

Delfland is onderdeel van de waterketen en heeft hierin als kerntaken het transporteren en zuiveren van het door gemeenten ingezamelde afvalwater en het verwerken van het slib dat bij het zuiveringsproces vrijkomt. Dit voeren we effectief, efficiënt en duurzaam uit en in goede samenwerking met de andere partners in de waterketen.

Transporteren, zuiveren en slib verwerken

Doel: Delfland optimaliseert de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transporteren, zuiveren en slib verwerken.

Prestatie-indicator: Het verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat bepaalt de effectiviteit van de zuivering.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verwijderingsrendement stikstof	75%	75%	75%	75%	75%	80% *
Verwijderingsrendement fosfaat	75%	75%	75%	75%	75%	80% *

*) Het in bedrijf nemen van de Zoetwaterfabriek leidt tot een hoger rendement. Dit wordt nu voorzien in 2024.

Activiteiten 2020:

- We bereiden ons voor op nieuwe ambities en uitdagingen die op de waterketen en de organisatie afkomen.
- We bereiden besluitvorming voor en sparen voor toekomstige investeringen.
- We zetten het beleid van zoetwater-, energie- en grondstoffenfabrieken voort.
- We maken masterplannen voor de transportinfrastructuur en de waterzuiveringsinstallaties (Nieuwe Waterweg, De Groote Lucht, Houtrust en Harnaschpolder). Op basis van de masterplannen maken we een routeplan voor het maken van toekomstige keuzes. Verschillende scenario's worden onderzocht en afgewogen. Vragen die onder andere aan de orde komen zijn: circulair op wijkniveau of juist centralisatie? Nieuwe of handhaven bestaande zuiveringstechnieken en -locaties?

Samenwerken in de waterketen

Doel: Optimaliseren doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van de waterketen door verbindend samen te werken met alle belanghebbende ketenpartners.

Activiteiten 2020:

- We zoeken samen met andere stakeholders naar oplossingen. De ingezette samenwerking met de partners zetten we voort en versterken we.
- We blijven met gemeenten en drinkwaterbedrijven investeren in samenwerkingsverbanden, zoals het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD), de Rotterdamse Samenwerking in Afvalwaterketen (ROSA) en het Optimalisatie Afvalwater Systeem bij De Groote Lucht (OAS DGL) en Harnaschpolder. Zo streven we gezamenlijk optimalisatie in de waterketen na.
- We sluiten de aflopende bestuursakkoorden opnieuw af (NAD, ROSA en OAS DGL).
- We brengen toekomstige modellen voor de besturing en het beheer van de waterketen in beeld om voorbereid te zijn op het aflopen van het PPS-contract in 2033.

Duurzaam en circulair

Doel: Delfland draagt bij aan de circulaire economie, die gericht is op reductie van negatieve gevolgen van ons handelen.

Prestatie-indicator: Aandeel opdrachten waarin duurzame/circulaire ambitie meegenomen is. We streven ernaar vanaf 2023 alle opdrachten van Delfland (inkoop en bouw) circulair uit te vragen conform het Grondstoffenakkoord, de transitieagenda voor de Bouw.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Opdrachten met duurzame / circulaire ambitie		20%	50%	90%	100%	100%

Activiteiten 2020:

- We stimuleren duurzaam opdrachtgeverschap en eigen initiatieven van medewerkers en we werken aan meer kennis en inzicht op het gebied van materialen, grondstoffen, CO₂-emissies en maatschappelijke kosten en baten. Daaruit leren we wat wel en wat niet werkt om de doelen te halen.
- We verminderen het primair grondstoffenverbruik en vervangen dit zoveel mogelijk door duurzame/hernieuwbare grondstoffen. Dit is eerste stap richting circulaire grondstoffen.

Energie- en klimaatneutraal

Doel: Delfland is in 2025 energieneutraal en in 2050 klimaatneutraal.

Prestatie-indicatoren:

Prestatie-indicator:	Streefwaarden						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1) Energieneutraal in %	68	70	75	80	85	90	95
2) Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen)	19.800	18.900	18.000	17.100	16.200	15.300	14.400

1) Wij zijn energieneutraal, wanneer ons energieverbruik (uitdrukt in primaire energie: TJ) gelijk is aan de duurzame bronnen waarover we als Delfland beschikken. Dit bereiken we door op het energieverbruik te besparen en een grotere beschikking te krijgen over duurzame energiebronnen.

2) We zijn klimaatneutraal wanneer we niet meer bijdragen aan klimaatverandering (geen uitstoot broeikasgassen meer).

Activiteiten 2020:

- We zetten de strategie Delfland Circulair voort om te komen tot een waterschap dat energie- en klimaatneutraal (geen uitstoot broeikasgassen) is.
- We werken aan reductie van de bij Delfland vrijkomende broeikasgassen om de uitstoot tot een minimum te beperken. Het restant aan broeikasgas compenseren we volledig. We hanteren de CO₂-prestatieladder en bijhorende ketenbenadering, die ook kijkt naar indirecte emissies uit transport en productie van ingekochte en gebruikte materialen. Deze methode vertaalt de emissie van andere broeikasgassen, zoals methaan en lachgas, naar CO₂-emissies. De scope van de CO₂-voetafdruk is dus breder dan het eigen energiegebruik.
- We leveren begin 2020 een plan met maatregelen voor de komende 4 jaar om de CO₂-uitstoot te reduceren. Van de maatregelen wordt de verwachte CO₂-reductie ingeschat. Daarna kunnen we een betere inschatting maken voor deze prestatie-indicator.

Exploitatie Waterketen

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Transporteren, zuiveren en slibverwerking	86,2	88,9	90,9	90,9	90,8	91,1
Samenwerken in de waterketen	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0
Duurzaam en circulair	1,9	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5
Energie- en klimaatneutraal	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Totaal	89,1	92,3	94,5	94,5	94,3	94,6

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijging zijn:

- Voorgenomen tariefstijging zuiveringsheffing Hollandse Delta;
- Versterking van de organisatie ter voorbereiding op grote investeringen;
- Nieuwe ambities duurzaam en circulair.

Investeringsuitgaven Waterketen

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019 *)	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Transporteren, zuiveren en slib verwerken	2,8	5,0	9,5			
Duurzaam en circulair (***)						
Totaal	2,8	5,0	9,5	**)	**)	**)

*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren

***) wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in 2020.

**) de strategische planvorming kan aanleiding geven tot wijziging Begroting 2020.

9 Organisatie en bestuur

Organisatie & bestuur

Doelen:

1. Delfland is een resultaatgerichte uitvoeringsorganisatie in een dynamische wereld. Wij zijn extern georiënteerd en zetten in op continue verbetering.
2. Door de implementatie van de Omgevingswet verbeteren we onze dienstverlening, borgen we het waterbelang in eigen instrumenten en die van andere overheden en faciliteren wij participatie van inwoners in onze besluitvorming.
3. Delfland stimuleert een innovatiecultuur om werkprocessen beter en slimmer in te richten.

Prestatie-indicatoren:

1. De medewerkersmotivatie uitgedrukt in een cijfer voor werkplezier.
2. De mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren (=TRCF; Total Recordable Case Frequency).

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Medewerkersmotivatie	7,3	7,3	7,3 *)	7,5	7,5	7,5
TRCF	18	5	5	5	4	3

*) score voorgaande jaar aangehouden

1) Deze PI is opgebouwd uit verschillende aspecten, onder andere hoe ervaart de medewerker het werk, de organisatie, leidinggevende, zijn invloed, beloning etc. Het wordt eens per twee jaar gemeten (2019, 2021, 2023). In 2016 scoorde Delfland 7,1 (ter indicatie: de branche 7,0 en alle waterschappen 7,4).

2) In de TRCF worden de volgende meldingen opgenomen als gevolg van een arbeidsongeval: EHBO of gering letsel, doktersbehandeling, vervangend werk, verzuim en dodelijke afloop. In 2018 was deze waarde 18 en in eerste drie kwartalen 2019 was het 12. Hoe hoger de meldingsbereidheid van medewerkers, des te beter weerspiegelt deze PI de veiligheidsprestaties. Vergelijkbare sectoren hebben een TRCF van 5.

Activiteiten 2020:

We stellen in *de organisatie* de volgende aspecten centraal:

- kennismanagement en topkwaliteit van advies en productie;
- teamcultuur met een professionele veiligheidscultuur;
- strategisch personeelsbeleid gericht op mobiliteit, duurzame inzetbaarheid en eigenaarschap om de flexibiliteit van de organisatie verder te vergroten;
- sturing vanuit de keten en werken van buiten naar binnen.

We implementeren binnen Delfland de Omgevingswet conform het programmaplan:

- Borgen waterbelang en bieden gebiedsgericht maatwerk door opstellen van watervisie, waterschapsverordening gebaseerd op doelenboom en door digitalisering beleidsregels inclusief aansluiting op het landelijke DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet).
- Samenwerken met partners (waterschappen, gemeenten, gebiedspartners) om lerend de leefomgeving integraler te benaderen en daarbij participatie te versterken.
- Versterken benodigde kennis en competenties van medewerkers door training en veranderinterventies; dit draagt bij aan de ingezette cultuurverandering.

We stellen een innovatiefonds beschikbaar (jaarlijks € 1 miljoen) voor ontwikkeling van *kennis en innovaties* gericht op de grote maatschappelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, circulariteit, waterkwaliteit, energieneutraliteit en duurzaamheid.

Digitalisering & digitale transformatie

Doelen:

1. Delfland hanteert de digitale transformatie als strategisch instrument voor de verbetering van zowel primaire als ondersteunende werkprocessen en systemen.
2. Medewerkers hebben de kennis en vaardigheden om de digitaliseringskansen te benutten en de bedreigingen (bijvoorbeeld privacy en cybersecurity) het hoofd te bieden.
3. Delfland behandelt informatie als cruciale productiefactor en voldoet aan relevante wet- en regelgeving.

Activiteiten 2020:

Er komt een visie voor digitalisering en digitale transformatie en een uitvoeringsagenda voor de digitale transformatie. De visie ligt eind 2019 bij de VV. In de uitvoeringsagenda staan concrete doelstellingen voor 2024:

1. De basis van de informatievoorziening (inclusief onze data) is op orde (digitalisering).
2. Via innovatieprojecten slimme digitale strategieën ontwikkelen om ons werk en onze dienstverlening te verbeteren en bestuurlijke doelen in de primaire portefeuilles te behalen (transformatie).
3. Realiseren van innovatieprojecten met snelle doorlooptijd om digitale innovatiecultuur te versterken (transformatie).

Voor digitalisering (ad 1) ligt de nadruk op het op orde houden van onze digitale hulpmiddelen en het verbeteren van de basis door te voldoen aan randvoorwaarden uit de Baseline op orde van de Unie van Waterschappen, onder andere AVG, Omgevingswet, zaakgericht werken, baseline informatiebeveiliging overheid en cyber security.

Digitale transformatie (ad 2-3) gaan we programmatisch uitvoeren. Dit is een hulpmiddel om de klimaat-, maatschappelijke en technologische veranderingen aan te kunnen. Bijvoorbeeld burgers en bedrijven die gegevens leveren of diensten uitvoeren; schouwen met drones en de inzet van sensoren op onze assets, kunstmatige intelligentie.

Regulering & toezicht

Doelen:

1. De reguleringsketen vormt de transparante en efficiënte schakel tussen buiten en binnen.
2. Toezicht en handhaving zijn effectief ingezet om het naleefgedrag te bevorderen en waar mogelijk structureel te verbeteren.

Prestatie-indicator: Vergunningen verstrekken binnen wettelijke termijn

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	95%	95%	95%	95%	95%	95%

Door de complexiteit van een deel van de vergunningaanvragen en handhavingsacties is de termijn soms niet haalbaar. Daarom geldt een streefwaarde van 95%. Dit blijkt een realistisch streven.

Activiteiten 2020:

- ± 1.750 terugkoppelingen na controles/handhavingsacties en 1.050 watervergunningen.
- We ontwikkelen één integrale en actuele legger voor alle waterstaatswerken.
- We gaan bestaande werkwijzen aanpassen aan de eisen van de Omgevingswet. Wij streven naar een ongewijzigd hoog niveau: klantvriendelijk, transparant en eenvoudig.

Communicatie & Crisisorganisatie

Doelen:

1. De communicatie draagt bij aan de goede reputatie van Delfland.
2. De communicatie zorgt voor het helder uitdragen van onze maatschappelijke doelen.
3. De calamiteitenorganisatie is in staat een calamiteit adequaat te bestrijden.

Activiteiten 2020:

- We werken de social-mediastrategie verder uit.
- Ook zetten we in op het ondersteunen van de organisatie in haar communicatieve opgave.
- We werken aan een meer doelgroepgerichte vernieuwing van de website.
- We werken een voorstel uit om in de komende jaren te communiceren in huis-aan-huisbladen.
- We blijven werken aan een stevige crisisorganisatie en zetten daarvoor opleidingen en trainingen in. Teven werken we samen met andere partijen zoals binnen de regio West Crisisbeheersing en met de Veiligheidsregio Haaglanden.
- Wij evalueren iedere calamiteit. De ontwikkelpunten verwerken we in de handboeken.

Exploitatie Organisatie en bestuur

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Organisatie en bestuur	24,7	27,0	26,7	26,6	26,5	26,5
Regulering en toezicht	8,5	7,1	6,3	6,2	6,2	6,2
Communicatie & Crisisorganisatie	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Totaal	35,2	36,2	35,1	34,9	34,7	34,8

De belangrijkste oorzaken van de kostenstijging zijn:

- Vrijval stelposten;
- Hogere kosten Omgevingswet;
- Stijging van kosten automatisering.

Investeringsuitgaven Organisatie en bestuur

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019 *)	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Digitalisering & digitale transformatie	3,9	1,0	0,0			
Totaal	3,9	1,0	0,0	**)	**)	**)

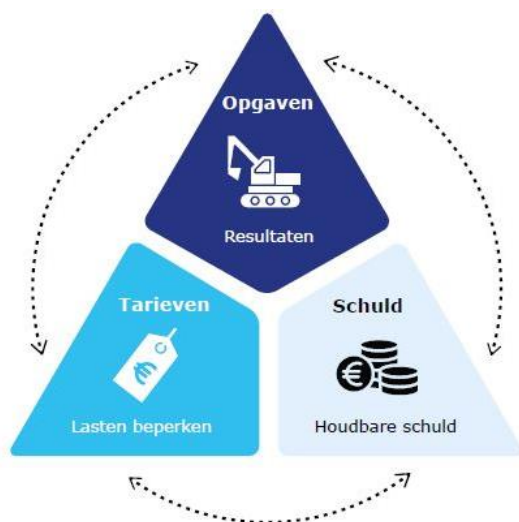
*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren

***) wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in voorjaar 2020.

10 Financiën

Kernboodschap

Het uitgangspunt voor het programma Financiën is een toekomstbestendig huishoudboekje: een deugdelijke financiële huishouding in het nu, die ruimte biedt voor financiering van nieuwe opgaven in de toekomst. Er is een gezonde balans tussen (i) (huidige en toekomstige) opgaven, (ii) de ontwikkeling van de tarieven en (iii) de ontwikkeling van de schuldpositie.

De inhoudelijke opgaven voor de komende jaren zijn beschreven in de hoofdstukken 5 t/m 9. Deze hoofdstukken geven een beeld van wat er nodig is om de ambities uit het Bestuursakkoord *Iedereen aan de slag voor water* te verwezenlijken en hoeveel geld daar mee gemoeid is. Tegelijkertijd weten we dat de toekomstige opgaven voor de middellange en lange termijn nog verder moeten worden uitgewerkt. In deze bestuursperiode is er ruimte voor een beheerste groei van de investeringen. Hoe we dit invullen, bepalen we op basis van de eerste versie van de strategische investeringsagenda, die gereed is in de eerste helft van 2020. Deze agenda heeft een adaptief karakter en wordt daarom periodiek geactualiseerd.

Voor wat betreft de tarieven hanteren we de nullijn voor zowel de zuiveringsheffing als de watersysteemheffing. De tarieven blijven conform het Bestuursakkoord gelijk in de gehele bestuursperiode tot en met 2023. Bij het opstellen van de Meerjarenraming 2021-2024 hebben wij ervoor gekozen deze lijn ook voor de jaarschijf 2024 te hanteren.

Daarnaast onderzoeken we de komende jaren de mogelijkheid om de tarieven te verlagen, waarbij we een eventuele herfinanciering van de schuldenlast betrekken en de gerelateerde hoogte van de rentebetalingen. We kijken hierbij ook goed naar toekomstige (investerings)opgaven en naar de gewenste ontwikkeling van de schuldpositie op de lange termijn. Voor de komende jaren zetten we in op een verlaging van de schuldenlast en streven we naar een Netto schuldquote lager dan 250% in 2023.

Ten slotte zetten we in op een voortvarende invoering van de Wet aanpassing beslagvrije voet en nemen we actief deel aan de landelijke discussie over herziening van het belastingsysteem. Hierbij kijken we naar de mogelijkheden van financiële prikkels voor goed gedrag.

Financiële producten

Doel: beheersing van de concernfinanciën.

Prestatie-indicatoren: Delfland beheerst zijn financiële processen goed op basis van een sluitende P&C-cyclus, actueel financieel beleid, een goed functionerende financiële administratie en adequate ondersteuning van bedrijfsprocessen op het gebied van financiën, inkoop en vastgoed. Dat volgen we aan de hand van drie PI's.

Prestatie-indicator	Streefwaarden					
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet)	288%	269%	255%	250%	245%	240%
Kapitaallasten in % van de omzet	28%	27%	27%	27%	26%	25%
Vrije kasstroom (in € mln.)	24,0	20,0	16,9	22,8	4,2	5,8

Producten en activiteiten 2020:

- Begroting, BURAP en jaarrekening;
- Eerste versie strategische investeringsagenda;

- Actualisatie beleidsproducten: nota kostenverdeling, kostentoedelingsverordening, nota reserves en voorzieningen en de verordeningen watersysteemheffing, zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing;
- Voorbereiding herziening legesverordening;
- Beheer vastgoed (huur, pacht, aankoop, verkoop);
- Inbreng landelijk proces herziening belastingstelsel.

Aflossingscapaciteit - verwachte kasstroom (bedragen*€ 1 mln.)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
<i>1 Kasstroom uit exploitatie</i>						
Totale opbrengsten	250,9	254,3	255,0	257,6	259,4	261,4
Totale lasten	-219,1	-227,3	-228,0	-224,8	-223,4	-223,5
Afschrijvingen	37,4	38,5	38,9	39,0	38,5	37,6
1 Totaal kasstroom exploitatie	69,3	65,4	65,9	71,9	74,4	75,6
<i>2 Kasstroom investeringen</i>						
	-28,7	-28,0	-31,3	-30,0	-30,0	-30,0
Subtotaal kasstroom (vóór verplichte aflossing)	40,6	37,4	34,6	41,9	44,4	45,6
<i>3 Kasstroom aflossingen</i>						
Aflossingen PPS-leningen en overige leningen	-16,6	-17,3	-17,7	-19,0	-40,2	-39,8
Totale vrije kasstroom (na verplichte aflossing)	24,0	20,0	16,9	22,8	4,2	5,8

Regionale Belasting Groep (RBG)

Doel: financiering van de waterschapstaken door het tijdig, juist en volledig opleggen van belastingaanslagen, het opnemen in de begroting van verplichte stelposten en het vormen en muteren van reserves en voorzieningen.

Producten en activiteiten 2020:

- Heffing van belastingen, leges en precario.
- Accountmanagement RBG.

Onvoorzien, frictiekosten, indexering en reserves

Doel: Gesteld staan voor onvoorziene uitgaven.

Activiteiten 2020:

- We beheren en monitoren de budgetten van onvoorzien, frictiekosten en indexering.
- We vormen en muteren reserves op basis van VV-besluiten.

Exploitatie Financiën

Programmalijn (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Financiële producten	4,5	2,4	3,4	3,4	3,3	3,2
Regionale Belasting Groep	7,4	7,0	7,3	7,5	7,7	8,0
Onvoorzien, frictiekosten, indexering en reserves	5,9	4,3	5,0	4,7	4,8	5,2
Totaal	17,7	13,7	15,7	15,6	15,8	16,4
Stelpost ambtelijk	0,0	-2,9	-4,1	-3,9	-3,7	-4,3
Stelpost bestuurlijk	0,0	0,0	-0,8	-2,1	-2,4	-2,8
Algemene dekkingsmiddelen	-231,3	-234,6	-237,0	-239,6	-241,6	-243,6

De specificaties van de algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen in hoofdstuk 11.

11 Exploitatierkening

Exploitatierkening naar kosten- en opbrengsoorten

(Bedragen * € 1 miljoen)	Jaar rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
Kosten	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
040101 Rentelasten	32,7	32,5	31,2	30,4	29,5	28,6	27,6
040103 Afschrijvingen activa	38,1	37,4	38,5	38,9	39,0	38,5	37,6
040201 Salarissen personeel en bestuurders	29,3	30,6	28,5	29,1	29,2	29,3	29,9
040202 Sociale premies	7,3	8,0	8,1	8,1	8,1	8,1	8,1
040204 Overige personeelslasten	2,3	2,0	1,9	1,9	1,9	1,9	1,9
040205 Personeel van derden	3,8	1,4	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
040301 Duurzame gebruiks- goederen	3,4	3,0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
040302 Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
040303 Energie	2,6	2,5	4,3	4,2	4,2	4,3	4,3
040304 Huren en rechten	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
040305 Leasebetalingen operational lease	35,5	37,5	38,2	39,5	39,6	40,3	42,7
040306 Pachten en erfpachten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
040307 Verzekeringen	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
040308 Belastingen	2,1	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	1,9
040309 Onderhoud derden	0,0	0,0	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
040310 Overige diensten door derden	58,2	60,1	69,8	69,1	70,1	69,5	69,6
040401 Bijdragen aan bedrijven	0,7	0,1	0,3	0,3	0,4	0,6	0,3
040403 Bijdragen aan openbare lichamen	0,3	0,7	1,5	3,7	0,7	0,7	0,7
040404 Bijdragen aan overigen	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
040501 Toevoegingen aan voorzieningen	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
040502 Onvoorzien (inclusief stelposten)	0,1	1,2	-2,3	-4,3	-5,4	-5,5	-6,4
Totaal kosten	218,0	219,1	227,3	228,0	224,8	223,4	223,5
Opbredngen							
080301-Verkoop van grond	0,0	0,0	1,8	0,8	0,8	0,5	0,5
080303-Verkoop goederen	0,0	0,0	2,7	2,0	2,0	2,1	2,1
080304-Opbredngst uit grond en water	3,3	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
080306-Diensten voor derden	15,7	14,7	14,1	14,2	14,2	14,2	14,2
080402-Bijdragen van het Rijk	2,0	0,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1
080501 - Waterschapsbelasting (bruto)	230,0	237,6	240,8	243,4	246,2	248,4	250,5
080503-Oninbaar/kwijtschelding	0,0	-7,0	-7,2	-7,4	-7,6	-7,7	-7,9
080601-Onttrekkingen aan voorziening	5,5	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
080602-Geactiveerde lasten	3,5	4,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
090100-Financieringskosten	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal opbrengsten	260,1	250,9	254,3	255,0	257,6	259,4	261,4
Exploitatieresultaat voor verrekening reserves (- = nadeel)	42,1	31,9	26,9	27,0	32,9	35,9	37,9
<i>Mutatie reserves</i>							
Toevoegingen aan reserves	31,0	5,1	5,2	5,0	5,2	5,6	5,6
Onttrekkingen aan reserves	2,0	-1,0	-0,7	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Exploitatieresultaat na verrekening reserves (- = nadeel)	13,1	27,7	22,4	22,3	28,0	30,6	32,6

Exploitierekening programma's naar taken

De onderstaande tabel geeft de verdeling van de exploitatiesaldi van de programma's naar hoofdtaken Watersysteemheffing (Ws) en Zuiveringsheffing (Zh) voor doorbelasting bedrijfsvoering.

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2020			Raming 2021			Raming 2022		
	Ws	Zh	Totaal	Ws	Zh	Totaal	Ws	Zh	Totaal
Waterveiligheid	28,4	0,0	28,4	27,9	0,0	27,9	28,9	0,0	28,9
Waterkwaliteit	12,3	0,0	12,3	12,5	0,0	12,5	12,6	0,0	12,6
Waterkwantiteit	45,1	0,0	45,1	46,0	0,0	46,0	42,4	0,0	42,4
Waterketen	0,7	97,5	98,2	0,7	99,1	99,8	0,7	98,9	99,6
Financiën en algemene dekkingsmiddelen	-94,1	-127,4	-221,5	-94,6	-128,6	-223,2	-96,2	-129,8	-226,0
Organisatie en bestuur	13,6	1,5	15,1	13,2	1,5	14,7	13,1	1,5	14,6
Totaal	6,1	-28,5	-22,4	5,7	-28,0	-22,3	1,5	-29,5	-28,0

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	Raming 2023			Raming 2024		
	Totaal	Zh	Totaal	Ws	Zh	Totaal
Waterveiligheid	28,1	0,0	28,1	27,9	0,0	27,9
Waterkwaliteit	12,5	0,0	12,5	12,9	0,0	12,9
Waterkwantiteit	42,5	0,0	42,5	42,4	0,0	42,4
Waterketen	0,7	98,4	99,1	0,7	98,8	99,4
Financiën en algemene dekkingsmiddelen	-97,2	-130,3	-227,5	-98,2	-131,3	-229,5
Organisatie en bestuur	13,1	1,5	14,6	12,8	1,4	14,3
Totaal	-0,2	-30,4	-30,6	-1,5	-31,1	-32,6

Waterschapsbelastingen

Voor het heffen en innen van de belastingen is een gemeenschappelijke regeling getroffen: de Regionale Belastinggroep (RBG). De RBG is een uitvoerende organisatie die in opdracht van onder andere Delfland de belastingheffing en -inning uitvoert.

Heffingsgrondslagen

Voor de berekening van de belastingopbrengsten zijn de volgende aannames gehanteerd voor wat betreft de heffingsgrondslagen:

- *Huishoudens*: De aantallen zijn gebaseerd op de geactualiseerde prognoses over 2019 en de prognoses over de periode 2020-2024 van alle inliggende gemeenten van Delfland over de toename van het aantal huishoudens. De gewogen gemiddelde groei bedraagt jaarlijks 1,2%. Het aantal huishoudens voor 2020, begroot op 519.600, is bepalend voor de opbrengsten 2020 van de ingezetenenheffing;
- *Economische waarde*: De economische waarde voor 2020 is gebaseerd op de meicirculaire 2019 van de rijksoverheid en betreft de marktontwikkeling tussen 1 januari 2018 en 1 januari 2019. De aanslagen gebouwd 2020 worden gebaseerd op de WOZ-waarden per 1 januari 2019. Voor de Begroting 2020 is gerekend is met een gemiddelde *stijging* van 7,6% (waarde van woningen + 9,0%, waarde niet-woningen + 2,0%). Voor de periode ná 2020 is een dalende stijging geprognostiseerd naar een gemiddelde stijging van 5,8%. Vast uitgangspunt is dat een stijging (daling) van de WOZ-waarden als geheel opbrengstneutraal werkt en derhalve leidt tot een evenredige daling (stijging) van het tarief voor gebouwd. De economische waarde is namelijk de basis voor de berekening van het tarief voor de categorie gebouwd;
- Ongebouwd, wegen en natuur: De ramingen van de hectares voor ongebouwd (wegen en overig) en natuurterreinen zijn voor alle jaren overeenkomstig de realisatiecijfers 2018;
- Zuiveringsheffing woonruimten en bedrijven: Het aantal vervuilingseenheden (v.e.) voor woonruimten sluit in grote lijnen aan op de prognoses voor het aantal huishoudens (stijging gemiddeld 1,0% per jaar). Het aantal vervuilingseenheden veroorzaakt door de bedrijven is voor 2020 en verder onveranderd gehouden ten opzichte van de

realisatiecijfers van 2018. Met deze vervuilingseenheden is gerekend bij de berekening van de zuiveringsheffing;

- Leges en precario: De opbrengsten voor leges zijn gebaseerd op de Legesverordening Delfland 2017 en de ten behoeve van de legesaanslag opgestelde begrotingen van enkele zeer grote infrastructurele projecten. De geraamde opbrengsten 2020 voor precario zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaande jaren.

Belastingeenheden 2019-2024

Belastingsoort	Eenheid	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Watersysteemheffing							
Ingezetenen	Huishoudens	515.000	519.600	525.900	532.700	537.900	543.300
Gebouwd	WOZ (mln.)	152.680	166.147	173.552	181.365	191.303	202.399
Ongebouwd (overig)	Hectare	14.500	14.500	14.500	14.500	14.500	14.500
Ongebouwd (wegen)	Hectare	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500	4.500
Natuur	Hectare	2.700	2.700	2.700	2.700	2.700	2.700
Verontrein.heffing	Verv.eenheid	400	400	400	400	400	400
Zuiveringsheffing	Verv.eenheid	1.452.500	1.475.800	1.488.700	1.502.700	1.513.500	1.524.400

Kwijtschelding en oninbaar

Het in de tabel vermelde aantal huishoudens (watersysteemheffing ingezetenen) is het totale aantal heffingsplichtigen, derhalve vóór aftrek van kwijtschelding en oninbaar. Op grond van de kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsuitkering komen rond 57.000 huishoudens (11% van het totaal) in aanmerking voor kwijtschelding. De mate van oninbaarheid wordt geraamd op 8.000 huishoudens (1,5%). Bij de zuiveringsheffing wordt rekening gehouden dat bij 2,0% van het aantal vervuilingseenheden (woningen) niet wordt geïnd (23.500 v.e.). Dit percentage is hoger dan bij de watersysteemheffing ingezetenen, omdat voor de zuiveringsheffing sinds 2017 geen kwijtschelding meer wordt verleend. Bij bedrijven gaat het om 1,1% (3.700 v.e.).

Belastingopbrengsten 2019-2024

De ontwikkeling van de belastingopbrengsten in de komende jaren is in onderstaande tabel weergegeven. Voor de watersysteemheffing is overeenkomstig het Bestuursakkoord gerekend met gelijkblijvende tarieven tot en met het jaar 2024. Voor het tarief van de zuiveringsheffing is uitgegaan van € 93,50 per vervuilingseenheid voor de periode tot en met 2024. Voor het tarief watersysteemheffing gebouwd geldt dat er is gecorrigeerd voor de stijging de WOZ-waarde conform de uitgangspunten van de kostentoedelingsverordening.

Belastingopbrengsten 2019-2024

Belastingsoort (bedragen * € 1.000)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
a. Watersysteembeheer						
Ingezetenen (netto)	55.554	56.048	56.738	57.465	58.020	58.612
Gebouwd	38.323	38.732	39.268	39.842	40.272	40.674
Ongebouwd (overig)	1.327	1.327	1.327	1.327	1.327	1.327
Ongebouwd (wegen)	2.059	2.059	2.059	2.059	2.059	2.059
Natuur	12	12	12	12	12	12
Verontreinigingsheffing	37	37	37	37	37	37
Netto opbrengsten watersysteem 1)	97.312	98.214	99.441	100.743	101.727	102.722
b. Zuiveringsbeheer						
Netto opbrengsten zuivering 2)	133.340	135.444	136.622	137.913	138.894	139.895

1) Opbrengsten ingezetenen na aftrek van kwijtschelding en oninbaar

2) Opbrengsten zuivering na aftrek oninbaar.

Leges en precario

In de meerjarenraming is gerekend met jaarlijkse belastingopbrengsten voor leges en precario van € 765.000.

Tarieven

In onderstaande tabel is voor het watersysteem- en zuiveringsbeheer de tariefontwikkeling weergegeven. Het tarief van de verontreinigingsheffing (directe lozingen) is wettelijk gekoppeld aan het zuiveringstarief. De tarieven watersysteem zijn gelijk gehouden conform de uitgangspunten van het Bestuursakkoord, uitgezonderd het tarief voor gebouwd. Dit tarief is gecorrigeerd voor de ontwikkeling in WOZ-waarde.

Ontwikkeling tarieven 2019-2024

Belastingsoort (bedragen * € 1)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
<i>Watersysteembeheer</i>						
Tarief ingezetenen per huishouden	123,29	123,29	123,29	123,29	123,29	123,29
Tarief gebouwd in proc. economische waarde	0,0251%	0,0233%	0,0226%	0,0220%	0,0211%	0,0201%
Tarief ongebouwd per ha.	91,50	91,50	91,50	91,50	91,50	91,50
Tarief ongebouwd per ha. (wegen)	457,50	457,50	457,50	457,50	457,50	457,50
Tarief natuur per ha.	4,56	4,56	4,56	4,56	4,56	4,56
Tarief verontreinigingsheffing per v.e.	93,50	93,50	93,50	93,50	93,50	93,50
<i>Zuiveringsbeheer</i>						
Tarief woningen en bedrijven per v.e.	93,50	93,50	93,50	93,50	93,50	93,50

Voorbeeldprofielen: In de volgende tabel zijn aan de hand van een achttal profielen met de daarbij behorende aannames de feitelijk op te leggen aanslagen weergegeven.

Tabel Belastingprofielen

Voorbeeldprofielen (bedragen * € 1)	Begroting 2019	Begroting 2020	stijging 2020 t.o.v. 2019
a) Alleenwonend, geen eigenaar	216,79	216,79	0,0%
b) Meer personen, geen eigenaar	403,79	403,79	0,0%
c) Alleenwonend, woning WOZ-waarde 250.000 euro 1)	279,54	280,28	0,3%
d) Meer personen, woning WOZ-waarde 250.000 euro 1)	466,54	467,28	0,2%
e) Bedrijfspan, WOZ-waarde 5 mln. euro, 100 v.e. 2)	10.605,00	10.538,30	- 0,6%
f) Veeteeltbedrijf, 40 ha	3.660,00	3.660,00	0,0%
g) Openbare landweg, 25 ha	11.437,50	11.437,50	0,0%
h) Natuurterrein, 25 ha	114,00	114,00	0,0%

1) In het voorbeeldprofiel van woning is voor Begroting 2020 een stijging WOZ-waarde gehanteerd van 9%.

2) In het voorbeeldprofiel van niet-woning is voor Begroting 2020 een stijging in WOZ-waarde gehanteerd van 2%.

12 Balans en overige financiële gegevens

Balansontwikkeling

(bedragen * € 1 miljoen)	Rekening	Begroting	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Activa							
Vaste Activa	812,3	803,6	793,1	785,5	776,4	767,9	760,3
Rekening courant	0,0	0,0	1,2	18,0	40,9	45,0	50,8
Kortlopende vorderingen	32,2	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Totaal activa	844,4	833,6	824,3	833,5	847,3	843,0	841,1
Passiva							
Reserves	68,1	100,0	126,9	153,9	186,7	222,7	260,6
Voorzieningen	1,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Rekening courant	32,4	18,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Opgenomen geldleningen	470,6	470,6	470,6	470,6	470,6	450,6	430,6
PPS lening	245,3	228,8	211,4	193,7	174,6	154,4	134,6
Netto vlottende schulden	26,5	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Totaal passiva	844,4	833,6	824,3	833,5	847,3	843,0	841,1

Algemene reserves

(bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2019	Toevoegingen 2020	Onttrekkingen 2020	Stand 31-12-2020
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	40,6	0,0	0,0	40,6
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	1,4	0,0	0,0	1,4
Totaal algemene reserves	42,0	0,0	0,0	42,0

De algemene reserves zijn na verwerking van de resultaatbestemming van 2019 overeenkomstig het besluit van de balansverkorting weer op het niveau van het moment van balansverkorting gebracht.

Bestemmingsreserves en voorzieningen

(bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2019	Toevoegingen 2020	Onttrekkingen 2020	Stand 31-12-2020
Reserve niet vrij besteedbaar vermogen	23,0	21,7	0,0	44,7
Reserve zoetwaterfabriek	1,2	0,0	0,0	1,2
Reserve toekomstige CAO afspraken	0,5	0,0	0,5	0,0
Egalisatiereserve PPS	13,5	5,2	0,0	18,7
Reserve OAS	1,6	0,0	0,0	1,6
Reserve niet voorzienbare capaciteitsbehoefte	1,5	1,5	1,5	1,5
Reserve frictiekosten	1,6	0,0	0,1	1,5
Totaal bestemmingsreserves	42,8	28,5	2,0	69,3

Reserve niet vrij besteedbaar vermogen: In de jaarrekening 2015 is besloten de toekomstige voordelige saldi te reserveren in deze reserve voor verbetering van de financiële positie.

Reserve zoetwaterfabriek: Deze reserve is bedoeld voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen inzake de zoetwaterfabriek.

Reserve toekomstige CAO afspraken: Deze reserve is bedoeld voor de dekking van de hogere salariskosten als gevolg van de vastgestelde CAO afspraken in 2019.

Egalisatiereserve PPS: Deze reserve dient voor het reserveren van de jaarlijkse voordelen van de PPS voor de dekking van de verplichtingen voor de jaren 2031-2033.

Reserve OAS: Deze reserve is gevormd in 2019 en is bedoeld voor de dekking van de verplichtingen inzake de regeling OAS.

Reserve niet voorzienbare capaciteit: Deze reserve is bedoeld voor de dekking van inhuur bij piekbelasting door beleidsintensiveringen.

Reserve frictiekosten: De reserve frictiekosten is bestemd voor de dekking van de personele en materiële uitgaven die voortkomen uit de organisatiemaatregelen en is ingesteld op grond van

de Kadernota 2011. Op basis van lopende verplichtingen wordt in 2020 € 0,1 miljoen aan deze reserve onttrokken.

Tariefegalisereserves

(bedragen * € 1 miljoen)	Stand 31-12-2019	Toevoegingen 2020	Onttrekkingen 2020	Stand 31-12-2020
Egalisatiereserve gebouwd	0,9	0,0	0,2	0,7
Egalisatiereserve ingezetenen	1,6	0,0	0,0	1,6
Egalisatiereserve ongebouwd	0,0	0,0	0,0	0,0
Reserve tariefdemping zuiveringsheffing	12,7	1,4	0,7	13,4
Totaal tariefegalisereserves	15,2	1,4	0,9	15,7

De tariefegalisereserves zijn in het verleden gevormd om compensatie om toekomstige kostenstijgingen op te vangen. Op basis van eerdere besluitvorming wordt er jaarlijks € 0,2 miljoen onttrokken aan de egalisatiereserve gebouwd. In de reserve tariefdemping zuiveringsheffing worden jaarlijks de voordelen van de herfinanciering PPS gestort. In 2020 actualiseren we de kostentoedelingsverordening. Hierbij worden ook de egalisatiereserves en de reserve tariefdemping zuiveringsheffing betrokken.

Weerstandsvermogen

We streven een weerstandsvermogen na van tussen de 1,0 en 1,4 (zie onderstaande waarderingstabel).

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Benodigd weerstandsvermogen

Waterschappen zijn wettelijk verplicht om de risico's die ze lopen in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Een deel van de risico's wordt afgedekt door afgesloten verzekeringen of gevormde voorzieningen. De risico's zijn benoemd met niveau medium, hoog en zeer hoog en de bijbehorende beheersmaatregelen zijn gedefinieerd. Deze zijn in detail opgenomen in paragraaf 15.5.

Het benodigde weerstandsvermogen is de buffer die nodig is om zogenaamde "slechte jaren" op te vangen, waarin één of meer grote incidenten optreden. Voor het weerstandsvermogen zijn de risico's relevant met een potentiële impact van 1-100 miljoen euro per incident. Het betreft negen risico's opgenomen in paragraaf 15.5 (nummers: 5, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15 en 22). Kleinere incidenten kunnen veelal in de eigen begroting opgevangen worden, grotere incidenten overstijgen de draagkracht van Delfland en noodzaken tot een beroep op landelijke regelingen. Met behulp van een simulatie is vastgesteld dat een slecht jaar met meer dan 95% zekerheid de 25 miljoen euro niet zal overstijgen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat beschikbaar is om de risico's financieel af te dekken. Naast de (wettelijk verplichte) post voor onvoorzien gaat het hier om de algemene reserve weerstandsvermogen voor zowel het watersysteem als waterzuivering. De omvang van deze middelen per 1 januari 2020 bedraagt € 42,1 miljoen zoals weergegeven in navolgende tabel.

Beschikbare weerstandscapaciteit per 1-1-2020 (bedragen * € 1 miljoen)	Bedrag
Restant post onvoorzien	0,1
Algemene reserve Watersysteem	40,6
Algemene reserve Zuivering	1,4
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	42,1

Beoordeling weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen van Delfland per 1 januari 2020 luidt als volgt:

Ratio weerstandsvermogen =	Beschikbare weerstandscapaciteit	=	42,1	= 1,7
	Benodigde weerstandscapaciteit		25	

EMU-saldo

Op basis van de Begroting 2020 en Meerjarenraming 2021-2024 wordt in onderstaande wettelijk voorgeschreven tabel de ontwikkeling van het EMU-saldo weergegeven. In deze tabel is tevens de individuele referentiewaarde van het EMU-saldo voor Delfland over de periode 2019-2024 opgenomen.

Uit de tabel blijkt dat voor Delfland het geraamde EMU-saldo over alle jaren (ruimschoots) binnen de toegestane individuele referentiewaarde blijft en Delfland daarmee voldoet aan de eisen van de wet Houdbare OverheidsFinanciën (wet HOF).

Meerjarig EMU-saldo (bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2019	Begroting 2020	Raming 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024
Exploitatiesaldo (voor bestemming resultaat)	31,9	26,9	27,0	32,9	35,9	37,9
Investeringsuitgaven (bruto)	-28,7	-28,0	-31,3	-30,0	-30,0	-30,0
Afschrijvingen	37,4	38,5	38,9	39,0	38,5	37,6
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van de exploitatie	-0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Betalings rechtstreeks uit voorzieningen						
Totaal EMU-saldo	39,7	37,4	34,6	41,9	44,4	45,6
Referentiewaarde voor Delfland	-32,1	-28,8	-29,2	-29,6	-29,6	-29,6

13 Investeringsuitgaven en kredieten

Investeringsuitgaven 2019-2024

De voor 2020 opgenomen investeringsramingen zijn getoetst op realisme en haalbaarheid in de planvorming en de uitvoering. Dat laat onverlet dat zich toch nog onvoorziene gebeurtenissen kunnen voordoen die zich vertalen in een afwijking in de realisatie. Daarnaast wordt voor elk in 2020 te starten project een investeringsplan en krediet aan de VV gevraagd.

Ontwikkeling Investeringsuitgaven 2019 – 2024

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	*) 2019	2020	2021	2022	2023	2024
Waterveiligheid	9,9	10,0	11,0			
Waterkwaliteit	1,1	3,0	1,8			
Waterkwantiteit	11,0	9,0	9,0			
Waterketen ***)	2,8	5,0	9,5			
Financiën	0,0	0,0	0,0			
Organisatie en bestuur	3,9	1,0	0,0			
Totaal	28,7	28,0	31,3	***) 30,0	***) 30,0	***) 30,0

*) vóór besluitvorming niet langer activeren van interne uren

**) De verbijzondering per programma wordt nader bepaald aan de hand van de strategische investeringsplanning, vast te stellen in 2020. Vooralsnog is op totaalniveau het historisch gemiddelde gehanteerd.

***) de strategische planvorming bij duurzaam en circulair kan aanleiding geven tot wijzigingen in Begroting 2020.

Eén van de beheersaspecten is om bij de investeringen een onderscheid te maken tussen vervangings- en uitbreidingsinvesteringen.

Investeringsuitgaven 2020: vervanging versus uitbreiding

Programma (bedragen * € 1 miljoen)	2020	Vervanging	Uitbreiding
Waterveiligheid	10,0	8,6	1,4
Waterkwaliteit	3,0	0,0	3,0
Waterkwantiteit	9,0	5,0	4,0
Waterketen	5,0	2,0	3,0
Financiën	0,0	0,0	0,0
Organisatie en bestuur	1,0	1,0	0,0
Totaal	28,0	16,6	11,4

Investeringsuitgaven op projectniveau

Naam project (bedragen * € 1 miljoen)	Nummer	Programma lijn	Plan	Krediet	Realisatie t/m 2018 en raming 2019 (Burap)	Begroting 2020
Waterveiligheid						
Programmatische aanpak buitengewoon onderhoud (verzamelkrediet)	701916	Water veiligheid	33,5	33,4	11,4	8,4
Aanpak buitengewoon onderhoud (zeer complex)	701914	Water veiligheid		2,9	1,4	0,2
Programmatische aanpak verbeteren keringen (totaal)	701994	Water veiligheid	15,2	15,2	4,0	1,4
Totaal Waterveiligheid						10,0
Waterkwaliteit						
Natte Ecologische Zones (verzamelkrediet)	701956	W-kwaliteit	18,3	13,0	3,9	3,0
Totaal Waterkwaliteit						3,0

Naam project (bedragen * € 1 miljoen)	Nummer	Programma lijn	Plan	Krediet	Realisatie t/m 2018 en raming 2019 (Burap)	Begroting 2020
Waterkwantiteit						
Optimalisatie Dorppolder	701577	W-quantiteit	4,9	4,7	1,6	2,7
Nieuw gemaal Klaas Engelbrecht polder	701843	W-quantiteit	2,9	2,8	2,2	0,1
Duikers Schiedam-West	701908	W-quantiteit	0,8	0,8	0,3	0,4
Calamiteitenberging Westland	701953	W-quantiteit	5,4	2,9	0,1	0,1
Gemaal O/N Wateringveldsepld.	701985	W-quantiteit	2,8	2,8	0,2	1,0
Groot onderhoud gemalen	702039	W-quantiteit	5,9	5,7	0,8	3,1
KHR gem. Wateringse polder	702057	W-quantiteit		0	0	0,2
Vervangingsinvesteringen 2020		W-quantiteit			0,2	1,5
Totaal Waterkwantiteit						9,0
Waterketen						
Aanpassing leiding Blankenburgtunnel	701898	Transp.zuiv.	0,4	0,3	0	0
Waterharmonica (*budgetneutraal)	701835	Transp.zuiv.	11,4	10,6	10,6	*2,4
Capaciteit elektrische installatie DGL	701924	Transp.zuiv.	0	0,1	0,3	1,0
Groot onderhoud afvalwaterketen en zuiveren	702070	Transp.zuiv.	13,2	11,9	11,8	2,0
Zoetwaterfabriek De Grootte Lucht	701868	Transp.zuiv.	8,9	8,0	1,3	2,0
Groen gas De Grootte Lucht	701982	Duurzaam en circulair	2,6	2,3	1,5	
Groen gas Harnaschpolder	702056	Duurzaam en circulair	3,7	3,3	0,6	
Totaal Waterketen						5,0
Organisatie en bestuur						
Verbouwing Grootte Lucht	702041	Organisatie	0	0	0	0,2
Beveiliging vitale infrastructuur	707071	Organisatie	0	0	0	0,5
Migratie WAN		Organisatie	0	0	0	0,3
Totaal Organisatie en bestuur						1,0
Totaal investeringen 2020						28,0

14 Financiering

Inleiding

De kaders voor het treasurybeleid van Delfland zijn vastgelegd in de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido), de Verordening Beleids- en Verantwoordingsfunctie (ex artikel 108 Waterschapswet), het Waterschapsbesluit en het Treasurystatuut van Delfland. Het Treasurystatuut is in 2015 geactualiseerd en vastgesteld.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financieringsactiviteiten van Delfland in relatie tot bovengenoemde kaders. Vanwege de onzekerheid over een mogelijke dividenduitkering van de Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor nog geen opbrengst in de Begroting 2020 geraamd.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet: Voor waterschappen is de wettelijk vastgestelde kasgeldlimiet van kortlopende financiering (wet Fido) 23% van het begrotingstotaal van de kosten per 1 januari 2020. Voor 2020 betekent dit een kasgeldlimiet van € 52,3 miljoen (23% van € 227 miljoen).

Renterisiconorm: De renterisiconorm is wettelijk vastgesteld op 30% en bedraagt € 68 miljoen (30% van het begrotingstotaal van de kosten: € 227 miljoen per 1 januari 2020).

Op basis van de huidige leningenportefeuille bedragen in 2020 de aflossing en het leningenbedrag voor renteherziening in totaal € 17 miljoen waarmee Delfland ruimschoots binnen de vastgestelde renterisiconorm van € 68 miljoen blijft.

Derivaten: Het geldende Treasurystatuut staat het afsluiten van derivatencontracten niet toe.

Kredietrisico op uitgezette gelden: Delfland loopt geen risico; moet verplicht schatkistbankieren dus eventuele overtollige liquide middelen worden bij het Rijk uitgezet. Het risico is dus nihil.

Koersrisico: Delfland loopt geen risico; haar aandelen zijn niet verhandelbaar op de beurs.

Valutarisico: Delfland loopt geen risico want handelt en betaalt niet in vreemde valuta.

Kasbeheer

Rekening-courant: vanwege de lage rekening-courantrente maakt Delfland bij de huisbankier Nederlandse WaterschapsBank (NWB) in 2020 zo nodig maximaal gebruik van de toegestane kredietlimiet van € 52,3 miljoen.

Waterschapsfinanciering

Leningenportefeuille: In totaal bedraagt de langlopende geldleningenportefeuille ultimo 2019 afgerond € 699 miljoen. Het gemiddelde rentepercentage van deze geldleningen bedraagt 4,34%.

De portefeuille kent vier langlopende lineaire geldleningen (herfinanciering PPS in 2016) met een looptijd van 14 respectievelijk 15 jaar van in totaal per 1 januari 2020 € 229 miljoen. Daarnaast bestaat de langlopende leningenportefeuille per 1 januari 2020 uit 15 langlopende leningen met een totaalbedrag van € 471 miljoen. De aflossing over 2020 bedraagt € 17,3 miljoen.

Liquiditeitsprognose en ontwikkeling schuldpositie: Op grond van de berekende cashflow, waarbij rekening is gehouden met het verwachte investeringsvolume, de vrijval van de afschrijvingen en het verwachte exploitatieresultaat, wordt verwacht dat in 2020 geen aanvullende financiering nodig is. De schuldpositie van Delfland bestaat uit kortlopende geldleningen (rekening courant) en langlopende geldleningen, inclusief herfinanciering PPS. De totale schuldpositie per 1 januari 2020 bedraagt afgerond € 703 miljoen. In onderstaande tabel wordt het verloop van de schuldpositie over de periode 2019-2024 weergegeven. De verwachte jaarlijkse positieve kasstroom leidt tot de getoonde afname van de schuldpositie.

Verloop schuldpositie 2019-2024

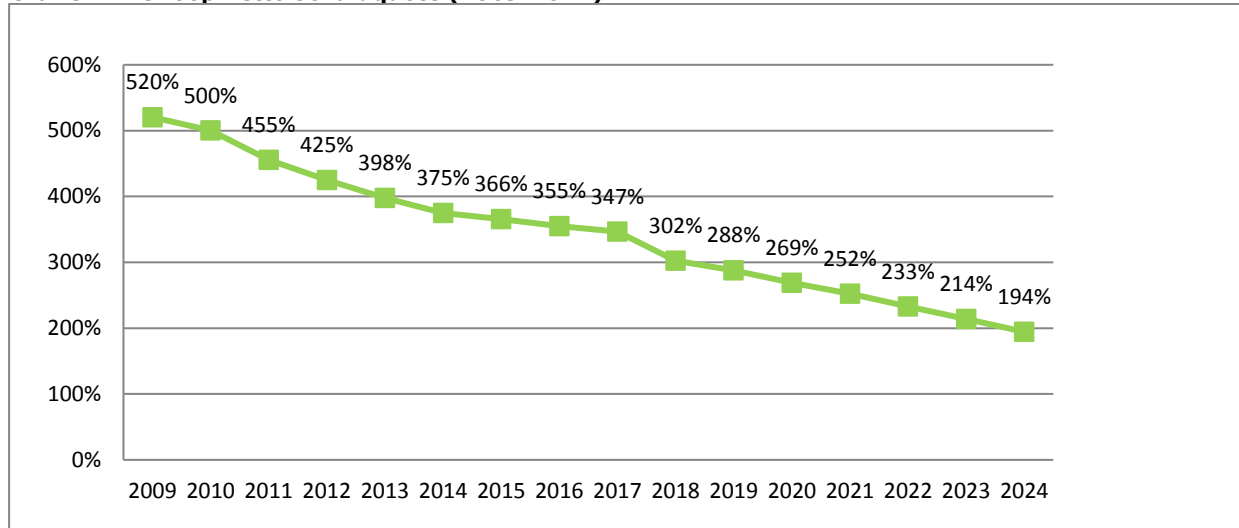
(bedragen * € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kortlopende schuld 1)	4	-16	-33	-56	-60	-66
Langlopende schuld	699	682	664	645	605	565
Totaal	703	666	631	589	545	499

1) De rekening-courant positie slaat in het jaar 2020 om van een schuld naar een tegoed

Netto schuldquote

Het verloop van de netto schuldquote over de periode 2009-2024 is hieronder als volgt grafisch weergegeven. Het niveau in 2023 ligt onder de waarde van 250% die is opgenomen in het Bestuursakkoord.

Grafiek 1 verloop netto schuldquote (2009-2024)

Verloop schuldpositie

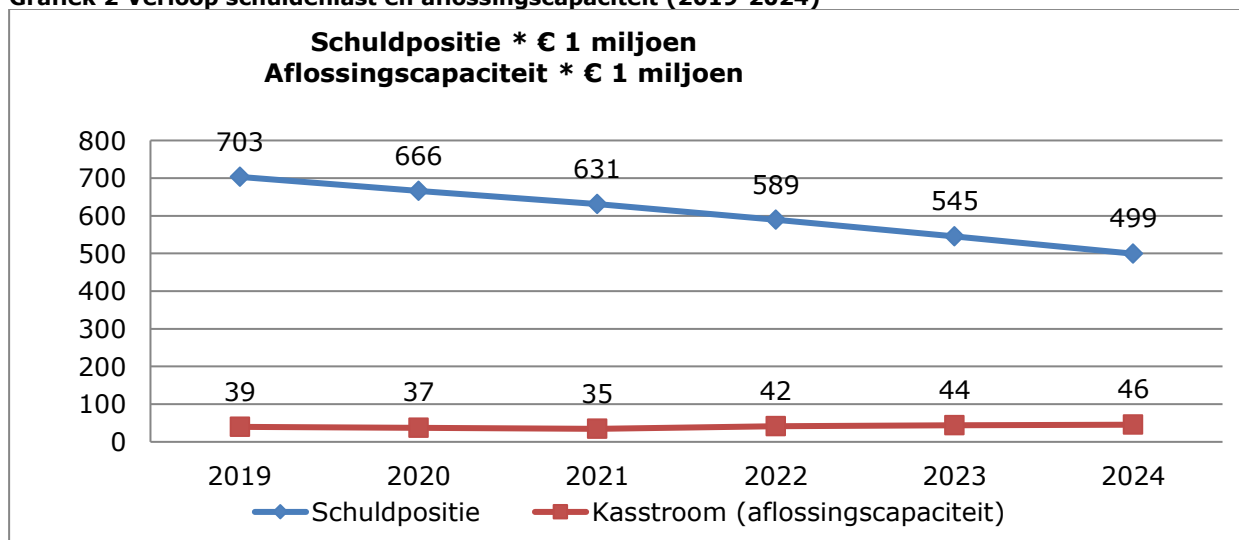
Een afname van de schuldpositie wordt bereikt indien de werkelijke ontvangsten hoger zijn dan de werkelijke uitgaven. Het verloop van de inkomsten en uitgaven wordt de kasstroom genoemd. De kasstroom wordt bepaald als: Kasstroom (voor verplichte aflossing) = nettowinst voor bestemming reserves + afschrijvingen +/- investeringsuitgaven.

De kasstroom vormt de aflossingscapaciteit waarmee de schulden afnemen.

Op basis van de verwachte kasstroom zal de schuldpositie jaarlijks afnemen.

In onderstaande grafiek wordt het verloop van de schuldpositie en de aflossingscapaciteit weergegeven.

Grafiek 2 Verloop schuldenlast en aflossingscapaciteit (2019-2024)

15 Bijlagen

15.1 Lijst van begrippen en afkortingen

Activa: Overzicht van bezittingen en vorderingen op de balans.

Afschrijving: Jaarlijkse afboeking van een deel van de boekwaarde van een geactiveerd goed. De jaarlijkse afschrijving brengt de waardevermindering van het actief tot uitdrukking. De afschrijving wordt ten laste gebracht van de rekening, samen met de toegerekende rente (samen ook wel kapitaallasten genoemd).

Aquon: Het gezamenlijk onderzoeksinstituut voor waterkwaliteit van negen waterschappen, waaronder Delfland.

AVG: Algemene Verordening Gegevensbescherming

AWZI: Afvalwaterzuiveringsinstallatie

Balans: Overzicht van bezittingen en vorderingen (activa) en het vermogen en schulden (passiva).

BBVW: Het Besluit Begroting en Verantwoording Waterschappen bevat de comptabiliteitsvoorschriften voor waterschappen. Hierin staat aan welke voorwaarden begrotingen en verantwoordingen moeten voldoen. Doel is eenduidige financiële stukken voor te leggen.

Begrotingswijziging: Een aanpassing van ramingen in de begroting gedurende het jaar waarin de begroting in uitvoering is. Begrotingswijzigingen worden door de verenigde vergadering vastgesteld.

BGO: Buitengewoon onderhoud

COASTAR: COastal Aquifer Storage And Recovery. Zuid-Hollands samenwerkingsverband gericht op grootschalige zoetwatervoorziening door slim gebruik van de ondergrond.

DBFO-contract: Design-Build-Finance-Operate-contract met Delfluent.

Digitale Transformatie: Dit is maatschappelijke meerwaarde bieden door verandering van producten, diensten, werkprocessen, cultuur en mensen, gedreven en ondersteund door informatievoorziening en techniek.

Dotatie: Toevoeging aan reserve of voorziening.

DSO: Digitaal Stelsel Omgevingswet

Eigen vermogen (E.V.) Dat deel van het vermogen dat in eigen bezit is, Op de balans zijn dat aan de passief zijde de algemene reserve, de bestemmingsreserves en een eventueel voordeling exploitatieresultaat.

Egalisatiereserve: Een aangehouden reserve voor het opvangen van schommelingen in de bedrijfsvoering of tarieven.

ESF: Ecologische Sleutel Factoren

Financiering: De wijze waarop het hoogheemraadschap in de behoefte aan geld en kapitaal voorziet: het geldbeheer. Uitgaven en inkomsten gaan niet altijd gelijk op en voor investeringen wordt in principe geld geleend. Daardoor kunnen overschotten of tekorten ontstaan.

Gemeenschappelijke regeling (GR): Een publiekrechtelijke samenwerkingsvorm, op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen, tussen verschillende overheden. Het is een vorm van verbonden partij.

HVC: Huisvuilcentrale Noord-Holland.

HWBP: Hoogwaterbeschermingsprogramma

Investeringsplanning: Het overzicht met alle investeringen die in de begroting zijn opgenomen en die door middel van een krediet worden gefinancierd.

Kapitaallasten: Lasten voor afschrijving en rente op activa.

Kostensoort: Indeling van baten en lasten naar aard, Voorbeelden van kostensoorten zijn personele uitgaven, kapitaallasten, rentebaten, heffingen en retributies.

Kredieten: Het beschikbaar stellen van financiële middelen door de verenigde vergadering voor het doen van een investering. Aan de lening wordt rente toegekend. Samen met de afschrijving lasten vormen deze de kapitaallasten.

KRW: Europese Kaderrichtlijn Water

KvGR: Kosten voor Gemene Rekening, afspraken rond muskusrattenbeheer.

NAD: Netwerk Afvalwaterketen Delfland (zie figuur 15.1).

NWB: Nederlandse Waterschapsbank

OAS DGL: Optimalisatie Afvalwater Systeem De Groote Lucht (zie figuur 15.1).

Onttrekking: Verlaging van een reserve of voorziening.

Passiva: Overzicht op de balans met eigen en vreemd vermogen.

PI: prestatie-indicator

PFAS: Poly- en perFluorAlkylStoffen, de verzamelnaam voor meer dan 6.000 slecht afbreekbare stoffen.

Planning & Control cyclus: Het proces waarbij aansturing van de organisatie plaatsvindt door het formuleren van doelen, het aangeven van termijnen, het beschikbaar stellen van middelen, het aanwijzen van verantwoordelijken, het volgen van de uitvoering, het normeren van de gewenste effecten, het meten van resultaten en het informeren van alle betrokkenen. De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken en verifiëren van budgetten in het kader van de begrotingscyclus.

PPS: Publiek private samenwerking. Daar waar de overheid met marktpartijen samenwerkt om iets te realiseren en waar bepaalde samenwerkingsvormen voor bedacht worden. Een voorbeeld binnen Delfland is de zuiveringsinstallatie in de Harnaschpolder.

Programmabegroting: Het overzicht van geraamde (verwachte) kosten en opbrengsten in een bepaald jaar, opgezet volgens de begrotingsvoorschriften (BBVW). De VV stelt jaarlijks de begroting in november vast. Dit wordt ook primitieve begroting genoemd. In de loop van het begrotingsjaar stelt de VV er wijzigingen op vast. Daarom wijkt de uiteindelijke begroting per 31 december af van de primitieve begroting. De begroting wordt ingedeeld in een aantal programma's, waarbinnen de doelstellingen zijn geformuleerd, die veelal voortvloeien uit het Bestuursakkoord.

RBG: De Regionale Belastinggroep. Deze gemeenschappelijke regeling is belast met de heffing en de invordering van de waterschapsbelastingen.

Reserve: Een bedrag dat is gereserveerd voor het doen van toekomstige uitgaven. De reserves staan op de balans en maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Er zijn twee soorten van reserves:

- Algemene reserves voor uitgaven waarvan aard en omvang nog niet bekend zijn. Binnen Delfland zijn dat de reserve weerstandsvermogen en de algemene reserve;
- Bestemmingsreserves: reserve waaraan een specifieke bestemming is gegeven.

ROSA: Rotterdamse Samenwerking Afvalwaterketen (zie figuur 15.1).

SDG: Sustainable Development Goals, de opvolger van de Millenniumdoelen

SGBP-3: Derde Stroomgebiedsbeheerplan (2022-2027)

STOWA: Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer, het kenniscentrum van de Nederlandse waterschappen en provincies.

Subsidies: Een bijdrage van een derde om een bepaalde activiteit te ondersteunen. De verstrekker stelt meestal voorwaarden aan besteding en verantwoording van de subsidiegelden.

Treasury: Het beheer van geldstromen, zoals het aantrekken of het (tijdelijk) wegzetten van gelden.

TRCF: Total Recordable Case Frequency

Voorzieningen: Een gereserveerd aandeel voor toekomstige uitgaven waarvan de aard en de omvang in meer of mindere mate bekend zijn of om fluctuaties in (exploitatie)kosten op te vangen. Voorzieningen staan op de balans en vormen geen onderdeel van het eigen vermogen.

Vreemd vermogen (V.V.): Dat deel van de passief zijde van de balans dat geen eigen vermogen is. Dat zijn voorzieningen, leningen en openstaande crediteuren.

VV: Verenigde Vergadering, het Algemeen Bestuur van een waterschap.

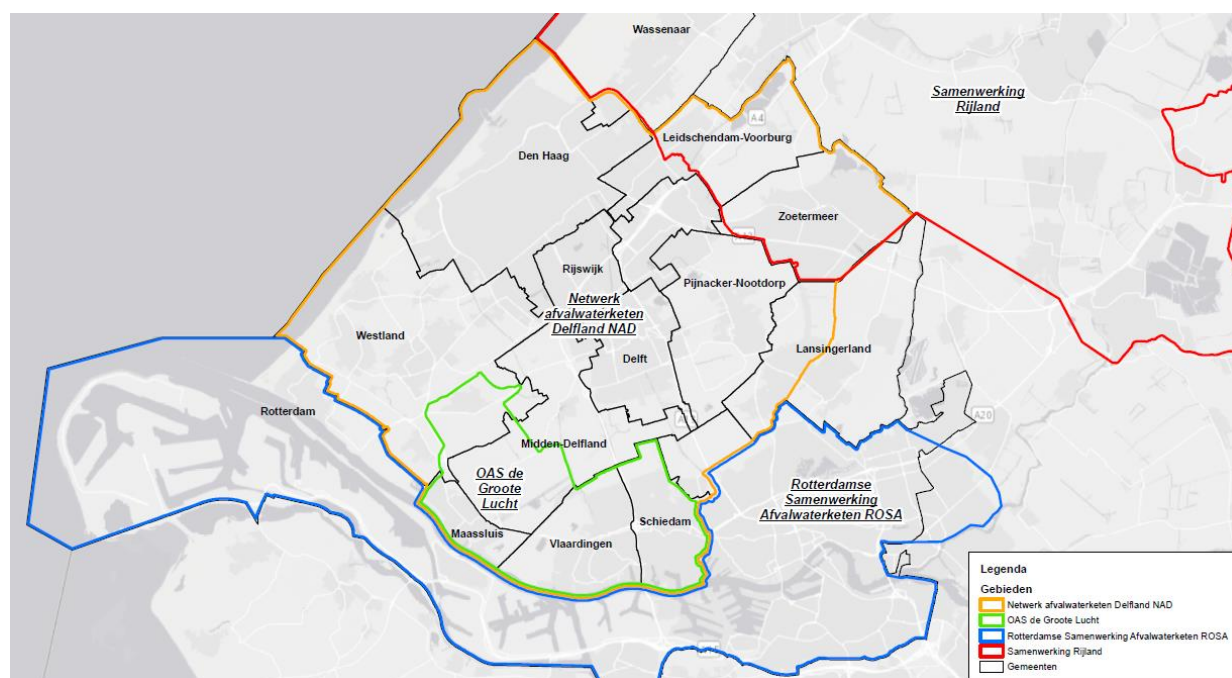
WBPS: Waterbeheerplan 5 2016-2021. Wettelijk verplicht beleidsdocument waarin waterschappen maatregelen opnemen om te voldoen aan o.a. de richtlijnen waterkwaliteit.

Weerstandscapaciteit: De mate waarin het de verenigde vergadering vrij staat om tegenvallers (niet begrote kosten) te dekken door financiële middelen vrij te maken zonder direct te hoeven bezuinigen.

Weerstandsvermogen: Het vermogen om ook in ongunstige tijden activiteiten te kunnen voortzetten.

Wet Fido: Wet Financiering Decentrale Overheden

Wet HOF: Wet Houdbare OverheidsFinanciën

Figuur 15.1 Samenwerking in de keten

15.2 Kostentoerekening en normen

Voor het opstellen van de Programmabegroting 2020 en de hierop aansluitende meerjarenraming tot en met 2024 zijn onderstaande uitgangspunten en normen gehanteerd:

- *Kostentoerekening*: basis vormt de in 2015 vastgestelde nota Kostenverdeling.
- *Inflatie*: Voor alle jaren is uitgegaan van een indexering van 1,5%.
- *Loonkosten*: De vaste formatie per 1 januari 2020 is 431 fte. In de Begroting 2020 is uitgegaan van een loonkostenontwikkeling van 2,5% in 2020.
- *Onvoorzien en frictiekosten*: In de meerjarenraming is opgenomen € 0,1 miljoen voor onvoorzien kosten (wettelijk onvoorzien) opgenomen en € 0,5 miljoen voor onvoorzien personeelskosten als gevolg van frictie.
- *Uurtarieven 2020*: Voor externe subsidieaanvragen en levering van diensten aan derden gelden in 2020 de uurtarieven in onderstaande tabel.

Tabel uurtarieven 2020

Component/ schaal (in €)	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Loonkosten inclusief overhead	65	68	71	76	83	90	98	106	116

15.3 Delfland in kengetallen

Karakteristiek	Aantal / eenheid / bedrag
Oppervlakte van het gebied van Delfland	406 km ²
Aantal inwoners	1,2 miljoen
Aantal gemeenten (gedeeltelijk) binnen Delfland	14
Aantal huishoudens	519.600
Hectare wegen	4.500
Exploitatiekosten	€ 227 miljoen
Exploitatie opbrengsten	€ 254 miljoen
Exploitatieresultaat	€ 27 miljoen
Investeringsvolume	€ 28 miljoen
Kortlopende leningen	0
Langlopende leningen	€ 470 miljoen
PPS langlopende leningen	€ 211 miljoen
Watergangen in beheer	4.293 km
Primaire watergangen	1.190 km
Secundaire watergangen	3.103 km
Polderwater	3.676 km
Boezemwater	617 km
Oppervlakte boezem	779 ha
Aantal vispassages	18
Aantal zwemwateren	15
Areaal natte ecologische zones	49 hectare
Aantal boezemgemalen	6
Aantal inlaatgemalen	2
Aantal circulatiegemalen	2
Aantal poldergemalen	194
Aantal mobiele pompen permanent geplaatst	6
Aantal sluizen	9
Aantal automatische stuwen	151
Aantal stuwen	1.834
Aantal windmolens	5
Aantal polders	81
Aantal peilvakken	695
Lengte primaire waterkering	55 km
Lengte regionale waterkering	437 km
Lengte overige keringen	218 km
Aantal afvalwaterzuiveringsinstallaties	4
Aantal rioolpersgemalen	34
Aantal riool-overstorten	719
Productie biogas in miljoen m ³	13,0
Aantal slibvergistingsinstallaties	4
Lengte rioolpersleidingen	165 km

15.4 Verbonden partijen

Het aangaan van banden met (verbonden) derde partijen komt altijd voort uit het publiek belang en is een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Per partij (een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie) geldt een financieel en een bestuurlijk belang.

Financieel belang: 'een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt'.

Bestuurlijk belang: 'zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht'.

Garantstellingen

Aan diverse (verbonden) partijen zijn financiële garanties verleend die er als volgt uitzien:

Overzicht verleende garanties per 1-1-2020

Partij (bedragen * € 1 miljoen)	Geldgever	% deelneming	Hoofdsom	Rente%	Restant schuld 31 december 2020	Gegarandeerde restantschuld
HVC	NWB	18%	81,0	div.	19,2	3,5
Regionale BelastingGroep	NWB	52%	4,0	div.	3,4	1,6
Aquon	NWB	8%	16,7	div.	14,3	1,1
Unie van Waterschappen	NWB	6%	6,0	2,75	5,3	0,3
Totaal			107,7		42,1	6,5

Direct verbonden partijen

De direct verbonden partijen zijn partijen waarin Delfland, conform de definitie van verbonden partijen, zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Partij	Vestigingsplaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang
De Regionale BelastingGroep (Gemeenschappelijke Regeling)	Schiedam	GR	1 januari 2010	Betaling van door de RBG verrichte diensten. De bijdrage van de kosten in GR bedragen 2018 € 6.294.000, 2019 € 6.901.000 (prognose), 2020 6.964.000 (begroting)	Namens D&H hebben twee hoogheemraden zitting in het algemeen bestuur van de RBG. De dijkgraaf is plaatsvervangend lid.
Aquon (Gemeenschappelijke Regeling) E.V. = € 0 V.V. = € 16.625.059	Den Bosch	GR	1 juli 2011	Delfland is mede-eigenaar, met een aandeel van 8,0% (Begroting 2020). De bijdrage van Delfland voor 2020 is begroot op € 1,8 miljoen.	Namens D&H heeft één hoogheemraad zitting in het algemeen bestuur.
Het Waterschapshuis (Gemeenschappelijke Regeling)	Amersfoort	GR	Vanaf 2010	Delfland in 2018 € 1.102.285, 2019 € 1.289.150 (begroting), 2020 € 1.067.548 (begroting)	D&H is vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van de GR en in de Opdrachtgeverstafel.
Slibverwerking (Gemeenschappelijk Regeling, na toetreding HHNK)	Rotterdam	GR	1 januari 2010	D&H is deelnemer in de GR. GR houdt 15% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de zes deelnemende waterschappen.	Namens D&H hebben twee hoogheemraden zitting in algemeen bestuur van de GR waarvan één in het dagelijks bestuur van de GR.
Unie van Waterschappen	Den Haag	Vereniging	1927	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. Voor 2018 bedroeg de contributie afgerond € 639.000 (prognose 2019 669.000).	De ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting.
Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen	Delft	Vereniging	27 juli 2007	Jaarlijkse contributie € 1.500. Daarnaast draagt zij zorg voor de inning van de door de provincie Zuid-Holland in rekening gebrachte kosten voor muskusrattenbeheer.	De dijkgraaf is lid van het bestuur van de vereniging.

Partij	Vestigingsplaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang
Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland: gemeenschappelijke administratie (Overeenkomst kosten voor Gemene Rekening)	Rotterdam	KvGR	1 januari 2019	Bijdrage van 40% van de totale kosten. Voor 2020 bedragen de geschatte kosten ca. € 700.000.	Bestuurlijk overleg met de partners.
Muskusrattenbeheer (Overeenkomst Kosten voor Gemene Rekening)	Houten	KvGR	1 januari 2012	Bijdrage van 5,3% van de totale kosten. Voor 2020 bedragen de geschatte kosten ca. € 528.000.	Bestuurlijk overleg met per waterschap 1 collegelid.
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Den Haag	N.V.	1954	Bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt in totaal € 114.425.	Deelname aan de algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.
Ontwikkelingsmaatschappij "Het nieuwe Westland" C.V.	Naaldwijk	C.V.	16 mei 2002	Vanaf aanvang in 2002 is het belang gemaximeerd op € 903.023. Dit is sinds 2014 volgestort. Op basis van in 2015 gemaakte afspraken (Allonge) is dit 4,55% van het eigen vermogen.	Delfland is een stille vennoot. De portefeuillehouder Financiën is lid van de raad van vennoten van de C.V. Na opheffen van de B.V./C.V.-constructie, verwacht in 2027, wordt na verrekening van winst/verlies het ingelegd vermogen aan Delfland uitgekeerd.

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die volgens bovengenoemde definitie zijn aan te merken als verbonden partij, zijn er ook partijen waarmee Delfland indirect verbonden is. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang in de indirect verbonden partij, bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van de, achterliggende, en daarmee indirect verbonden partij. Hoewel er in voorkomende gevallen volgens de letter van de definitie dus geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Partij	Vestigingsplaats	Rechtsvorm	Ingangsdatum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang
HVC	Alkmaar	N.V.	1 januari 2010	De GR Slibverwerking is aandeelhouder B in HVC. D&H is deelnemer in de GR (zie hierboven). De aandeelhouder B staat 100% garant voor de geldleningen ten behoeve van de slibverwerkingsinstallaties en ontvangt daarvoor een provisie die wordt verdeeld over de deelnemers in de GR. In totaal staat de GR op 1 januari 2020 garant voor € 24,5 miljoen. De leningenportefeuille stijgt vanaf 2020 met ca. € 30 miljoen naar ca. 55 miljoen door de investering in de bouw van een slibdroger door HVC.	Indirect, via de GR wordt op de aandeelhoudersvergadering van HVC invloed uitgeoefend.
STOWA	Den Haag	Stichting	1 januari 1992	Reguliere jaarlijkse bijdrage, in 2019 € 483.000.	Indirect via de bestuurders van waterschappen die zitting in het bestuur van STOWA.

15.5 Risico's en beheersmaatregelen

Risicomanagement

Delfland hanteert een organisatiebreed risicobeleid dat ons in staat stelt om de risicopositie op een consistente manier in beeld te brengen en om de onderbouwing van het benodigde weerstandsvermogen te verbeteren. Met dit beleid voldoen we aan de wettelijke verplichting voor waterschappen om de risico's in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. De risicopositie van Delfland is gebaseerd op een organisatiebrede inventarisatie en periodieke (halfjaarlijkse) update van de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen.

Hiertoe komen alle risicomangers bij elkaar om de risicopositie te evalueren en desgewenst aan te passen met nieuwe, gewijzigde of vervallen risico's.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
1	Restrisico normering	Ze er hoog	Water- keringen	Parate organisatie crisisbeheersing.
2	Niet bijhouden klimaatverandering	Ze er hoog	Water- keringen	Delfland blijft de klimaatscenario's pro-actief volgen en neemt op basis daarvan adequate maatregelen. Indien de klimaatverandering harder gaat dan verwacht en nog extremere situaties zich eerder voordoen dan waarop we voorbereid zijn, worden noodmaatregelen ingezet, tijdelijke keringen op strategische plaatsen opgeslagen en de calamiteitenorganisatie verder opgetuigd.
3	Niet halen lange termijn doelen Kader Richtlijn Water	Ze er hoog	Water- systeem	Het risico bestaat dat de verbetering van de chemische waterkwaliteit, die randvoorwaardelijk is voor het behalen van de ecologische doelen, niet tijdig op gang komt. Vanuit verschillende netwerken en gremia wordt ingezet op beleidsbeïnvloeding om dit risico te beheersen. De Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater speelt hier een belangrijke rol. Communicatiemiddelen en afsprakenkader Emissieloze kas worden hiervoor ingezet.
4	Continuïteit organisatie	Ze er hoog	Bedrijfs- voering, P&O	Strategische personeelsplanning (SPP) is ingevoerd in 2018, op basis van een eerdere pilot. Met SPP wordt de strategische personeelsbehoefte voor een periode van 4 jaar in beeld gebracht en wordt bepaald welke HR-acties nodig zijn om de behoefte te realiseren. In relatie tot de behoefte wordt ook nagegaan hoe we bepaalde functies het beste kunnen werven. Daarnaast wordt ingezet op branding, arbeidsmarktcommunicatie en recruitment om op een krasser wordende arbeidsmarkt toch de juiste medewerkers te vinden en te verleiden. Voor toezicht en handhaving zijn specifieke maatregelen getroffen.
5	Verlies van controle over kritieke/vitale infrastructuur (continuïteit van de systemen)	Ze er hoog	Bedrijfs- voering, I&A	De beheersmaatregelen vallen uiteen in drie aandachtsgebieden: preventie, detectie en recovery. 1. Preventie bestaat uit veel voorlichting (awareness bij gebruikers essentieel) en anti-virus /firewall protectie; 2. Voor Detectie zijn zowel alerte gebruikers als technische middelen nodig. Beiden om 'vreemd' gedrag zo vroeg mogelijk te detecteren; 3. Na detectie wordt de besmetting door I&A geïsoleerd en vervolgens worden de back-ups gebruikt om de aangetaste delen te verwijderen en de jongste bruikbare back-up terug te zetten. Door de huidige maatregelen risiconiveau Medium, zonder maatregelen Zeer hoog tot ontoelaatbaar
6	Verhoging heffing lozen effluent op rijkswater (Modernisering waterschapsbelasting)	Ze er hoog	Zuivering	Voorstel Uniebestuur kan leiden tot hogere kosten voor Delfland, mede omdat Delfland volledig loost op rijkswater. Beïnvloeden rekenmethode. Op dit moment ligt er een voorstel ter goedkeuring voor. Besluit is nog niet genomen, kosten lijken wel toe te nemen.
7	Ongeval tijdens werkzaamheden	Ze er hoog	Bedrijfs- voering, P&O	Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RIE) voor alle activiteiten. Via de RIE worden de risico's in beeld gebracht en maatregelen, met behulp van een plan van aanpak, genomen om ongevallen te voorkomen. Daarnaast wordt een safety managementsysteem ontwikkeld. Ter dekking van financiële consequenties van eventuele bedrijfsongevallen met dodelijke afloop c.q. blijvende invaliditeit heeft Delfland een verzekering afgesloten. De directie heeft een veiligheidsambitie opgesteld, waarin men streeft naar een integrale aanpak, openheid en een managementsysteem.
8	Lokale verontreiniging watergang	Hoog	Water- systeem	Intensivering van handhaving en bewustwording van (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) is erop gericht dit risico te minimaliseren. Een app is ontwikkeld, waarmee waterkwaliteitsgegevens kunnen worden bekeken. Hierdoor wordt interactie en bewustwording bij ingelanden vergroot. Een opgetreden lokale verontreiniging zal, als noodmaatregel, worden geïsoleerd en verwijderd.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
9	Afschuiven veenkades	Hoog	Waterkeringen	De veenkades worden bij neerslagtekort met voorrang geïnspecteerd. Door verdere professionalisering van de inspectie en de tweede toetsronde regionaal ontstaat meer inzicht in de meest gevoelige kades en kunnen zo nodig gepaste maatregelen genomen worden.
10	Permanent hoge concentraties nutriënten (veiligheid, reputatie en stank)	Hoog	Watersysteem	Te hoge concentraties nutriënten in het oppervlaktewater veroorzaken een slechte waterkwaliteit. Aan tuinders en agrariërs kan geen verbod opgelegd worden om nutriënten te gebruiken. Wel kunnen zij worden aangezet tot verantwoord gebruik van nutriënten. Intensivering van handhaving en bewustwording (Polderaanpak Bestrijdingsmiddelen) en uitvoering van maatregelen in Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) kader dragen bij aan het verkleinen van het risico op permanent hoge concentraties nutriënten.
11	Overstroming door extreme buien	Hoog	Watersysteem	Delfland zet in met het programma watersysteem om de bekende en berekende wateroverlast knelpunten op te lossen, met het programma Klimaatadaptatie speelt Delfland in op de verdere klimaatverandering en mogelijk toename van extreme buien. Daarnaast heeft Delfland een adequate crisisorganisatie.
12	Veranderende inzichten op Rijksniveau, die leiden tot aanscherping van de normering van de primaire keringen (tot extra maatregelen en tot extra kosten)	Hoog	Waterkeringen	Het veranderende kader leidt mogelijk tot een verbeteropgave voor de Delflandse dijk of de kustverdediging. In geval van een verbeteropgave zal Delfland een beroep doen op het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De benodigde hoeveelheid geld en menskracht voor toetsen wordt gemonitord en eventuele afwijkingen worden in de P&C-cyclus ingebracht.
13	Dienstverleningsvergoeding PPS	Hoog	Zuivering	De begrote dienstverleningsvergoeding is gebaseerd op een stijging van de indices van 2,4%. Delfland beoordeelt en maakt periodiek melding van dit risico aan de hand van de voortgang van de prestaties, de werkelijke ontwikkeling van de indices en de bijgestelde prognoses van Delfluent.
14	Door diverse oorzaken (verandering omgeving, ontwerpfouten, uitvoeringsfouten, slijtage) kan er noodzaak zijn tot een herontwerp van installaties. Dit kan leiden tot onverwacht hoge kosten.	Hoog	Allen	Beslissing volledig documenteren inclusief onzekerheden en afweging.
15	Persleidingbreuk	Hoog	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van persleidingbreuk liggen klaar "op de plank". Een opgetreden persleidingbreuk zal worden behandeld als een calamiteit. Drie mitigerende maatregelen zijn in voorbereiding: 1) Verbetering juridische bescherming door borging in Verordening op de Afvalwatertransportleidingen. Deze verordening is in concept gereed, maar stuit op veel weerstand. Samen met stakeholders wordt gekeken naar optimalisatie. 2) Onderzoek wordt uitgevoerd naar de beschikbaarheid van het systeem en de mogelijkheid om de redundantie te vergroten. 3) Er wordt een contract gesloten met een calamiteitenaannemer om reparatiematerieel op voorraad te nemen.
16	Ziekteverzuim	Hoog	Bedrijfsvoering, P&O	Een nieuw inzetbaarheidsbeleid is opgesteld. Dit ligt momenteel bij de OR ter instemming. Inmiddels zijn trainingen voor leidinggevenden gerealiseerd. Deze training geeft leidinggevenden de mogelijkheid meer grip en sturing toe te passen binnen het verzuimproces. Tevens wordt het verzuimproces procesmatig in kaart gebracht. Aan de hand hiervan worden procesverbeteringen in kaart gebracht en wordt een auditinstrument ontwikkeld. Dit alles om de kosten te beperken.
17	Schade aan Natuurvriendelijke Oevers	Hoog	Watersysteem	Door goed beheer en onderhoud en door oevers constructief te beschermen (kooien, beschoeiingen enz.) kan dit risico verkleind worden.

Risico's en beheersmaatregelen				
Nr	Risico	Niveau	Domein	Beheersmaatregel
18	Te lage waterpeilen door droogte	Hoog	Water-systeem	De inzet van Delfland is om de zoetwater aanvoer te blijven waarborgen, daarnaast wordt gekeken hoe de behoefte/gebruik aan zoetwater verder omlaag kan. Door actief peilbeheer wordt risico op te laag waterpeil verlaagd.
19	Opruimingskosten van vervallen persleidingen Den Haag	Hoog	Zuivering	De jaarplanning van Den Haag wordt ruim op tijd afgestemd om verrassing in begroting/jaarrekening te voorkomen. Onzekerheid over de precieze looptijd en/of omvang.
20	Vervallen van de koepel-vrijstelling voor de BTW	Hoog	Bedrijfs-voering, Financiën	Lobby Unie van Waterschappen ter ondersteuning staatssecretaris in Europees verband
21	Uitval controllers rioolgemaal door veroudering	Hoog	Zuivering	Plan van aanpak opstellen voor structurele oplossing proces-automatisering (PA) - Opstellen masterplan zuivering - Opstellen visie assetmanager zuivering Proces om tot analyse van kwetsbaarheid van PA te komen is ingezet. Aanzet om tot een visie te komen is gestart.
22	Langdurige uitval technische automatisering systeem	Medium	Zuivering	Beheersmaatregelen die zich richten op preventie en/of bestrijding van de gevolgen van uitval Technische Automatisering (TA) liggen klaar "op de plank". Een opgetreden uitval van TA zal worden behandeld als een calamiteit.
23	Verlies van persoons- of bedrijfsgegevens en van data-integriteit	Medium	Bedrijfs-voering, I&A	Delfland werkt voortdurend aan het bewustzijn van informatiebeveiliging van alle Delflanders en realiseert zich dat informatiebeveiliging pas in de laatste plaats een zaak van I&A is. I&A beschikt over, en oefent met, een calamiteitenbestrijdingsplan. Vanuit dit plan en dit scenario kan de calamiteitenorganisatie in werking worden gesteld om de omvang van het probleem en de consequenties voor de verschillende bedrijfsonderdelen vast te kunnen stellen en via de calamiteitenorganisatiekanalen te communiceren met heel Delfland. Daarnaast is een protocol vastgesteld voor het geval er zich in het kader van de bescherming van persoonsgegevens een datalek mocht voordoen.
24	Falen kade door vreemd object (boom, duiker)	Medium	Water-keringen	Bij ongewenste nieuwe niet waterkerende objecten (NWO's) op gesaneerde dijkvakken en ongewenste bestaande NWO's vindt handhaving plaats conform toezichtsplan. Bij onverhoopt falen wordt de organisatie crisisbeheersing ingezet.
25	Niet tijdig/juist vorderen van aanspraken	Medium	Financiën	Afboeken (Audit, Accountant) Procescontroles
26	Verlies van persoons- of bedrijfsgegevens en van data-integriteit	Medium	Water-keringen	Inventarisatie kunstwerken en bedieningsprotocollen voor de eigen kunstwerken en de door derden bediende kunstwerken. Met beheerders van waterkerende kunstwerken worden uniforme afspraken gemaakt over beheer en onderhoud en bediening.

15.6 Portefeuilles Delfland 2019 -2023

Waterveiligheid & Financiën	Waterkwaliteit	Waterkwantiteit	Waterketen	Dijkgraaf
Bestuursleden				
 <p>Peter Ouwendijk 1^e loco-dijkgraaf</p> <p>✉ pouwendijk@hhdelfland.nl 06-20602882</p>	 <p>Marcel Belt 2^e loco-dijkgraaf</p> <p>✉ mbelt@hhdelfland.nl 06-25645413</p>	 <p>Manita Koop 3^e loco-dijkgraaf</p> <p>✉ mkoop@hhdelfland.nl 06-20972500</p>	 <p>Ruud Egas 4^e loco-dijkgraaf</p> <p>✉ regas@hhdelfland.nl 06-25054733</p>	 <p>Piet-Hein Daverveldt dijkgraaf</p> <p>✉ pdaverveldt@hhdelfland.nl 06-15078337</p>
Inhoudelijke taken & Projecten				
<ul style="list-style-type: none"> • Planning-en-controlcyclus • Financieel Beleid • Waterkeringen incl. Kust • Hoogwaterbeschermingsprogramma, incl. Projectoverstijgende Verkenning Kabels & Leidingen • Vastgoed 	<ul style="list-style-type: none"> • Ecologische & chemische waterkwaliteit, incl. Kaderrichtlijn Water • Zwemwater, lokaal water • Recreatief medegebruik incl. vaarwegbeheer • Zoet water 	<ul style="list-style-type: none"> • Peilbeheer, incl. bijbehorende kunstwerken • Grondwater & Bodemdaling • Cultureel Erfgoed 	<ul style="list-style-type: none"> • Zuivering, riolering, slibverwerking • Grondstoffen • Blankenburgtunnel 	<ul style="list-style-type: none"> • Algehele coördinatie, voorzitter VV en D&H • Bestuurlijke samenwerking & vernieuwing incl. Bestuurlijk/Ambtelijk Samenspel • Crisisbeheersing • Organisatie
Coördinatie				
<ul style="list-style-type: none"> • Waterbewustzijn 	<ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit (flora & fauna, kroos, exoten) • Watervisie • Internationaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimaatadaptatie & Hemelwater 	<ul style="list-style-type: none"> • Energietransitie • Circulair 	<ul style="list-style-type: none"> • Digitalisering • Omgevingswet • Innovatie • Toezicht & Handhaving
Bestuurlijke Netwerken				
<ul style="list-style-type: none"> • Commissie Bestuurszaken, Communicatie & Financiën (Unie) • Regionale Belasting Groep • Nederlandse Waterschapsbank • Commissie Waterkeringen (Unie) • Commissie Muskus- en Beverratten (Unie) • Aquon • Deltaprogramma Veiligheid 	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West • Commissie Internationaal (Unie) • Benniscommissie • Zuid-Hollands Landschap/ Natuurmonumenten/ Staatsbosbeheer • Glastuinbouw Nederland • Deltaprogramma Zoet water 	<ul style="list-style-type: none"> • Commissie Watersystemen (Unie) • Verstedelijkingsalliantie • Land- en Tuinbouw Organisatie Delflands Groen • Valorisatieprogramma Delta • Kleinschalige Water Aanvoer • Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> • Netwerk Afvalwaterketen Delfland en Rotterdamse Samenwerking in de Afvalwaterketen • Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking/ HVC • Commissie Waterketens en Emissies (Unie) • Regionale energiestrategie 	<ul style="list-style-type: none"> • Vereniging Zuid-Hollandse Waterschappen • Bestuurlijke Watertafel • Greenport • Waterschapshuis
1^e Aanspreekpunt Andere Overheden				
<ul style="list-style-type: none"> • Westland • Midden-Delfland 	<ul style="list-style-type: none"> • Den Haag • Delft • Rijswijk • Leidschendam-Voorburg 	<ul style="list-style-type: none"> • Schiedam • Vlaardingse • Maassluis • Rotterdam 	<ul style="list-style-type: none"> • Pijnacker-Nootdorp • Lansingerland 	<ul style="list-style-type: none"> • Provincie Zuid-Holland • Metropoolregio Rotterdam Den Haag